

NARODOWY BANK POLSKI
DEPARTAMENT SYSTEMU PŁATNICZEGO

OCENA FUNKCJONOWANIA POLSKIEGO
SYSTEMU PŁATNICZEGO W II PÓŁROCZU 2010 ROKU

MARZEC 2011 R.

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
STRESZCZENIE	3
I. INFORMACJE WSTĘPNE	5
II. SYSTEMY RTGS (SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP)	5
III. SYSTEMY KRAJOWEJ IZBY ROZLICZENIOWEJ S.A.	17
IV. PRZYGOTOWANIA NBP I POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO DO SEPA	22
V. POZIOM ROZWOJU OBROTU BEZGOTÓWKOWEGO W POLSCE	24
VI. KARTY PŁATNICZE	27
VII. OSZUSTWA W ZAKRESIE ROZLICZEŃ PIENIĘŻNYCH PRZEPROWADZANYCH ZA POŚREDNICTWEM BANKÓW	30
VIII. DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ NBP W ZAKRESIE NADZORU NAD SYSTEMAMI PŁATNOŚCI ORAZ SYSTEMAMI AUTORYZACJI	32
IX. SYSTEMY ROZRACHUNKU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	33
X. ZAGADNIENIA PRAWNE DOTYCZĄCE SYSTEMU PŁATNICZEGO	37
XI. POZOSTAŁE DZIAŁANIA DOTYCZĄCE SYSTEMU PŁATNICZEGO	42

STRESZCZENIE

Funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2010 r. należy ocenić pozytywnie.

W zakresie funkcjonowania polskich systemów RTGS w szczególności podkreślić należy znaczący wzrost zarówno liczby (o ok. 15%), jak i wartości (o ok. 30%) zleceń zrealizowanych w systemach RTGS obsługujących płatności w euro, tj. SORBNET-EURO i TARGET2-NBP. W systemie SORBNET również odnotowano wzrost zarówno liczby, jak i wartości zleceń, ale w nieco mniejszej skali, tj. o ok. 8% w stosunku do poprzedniego półrocza. Stanowi to kontynuację tendencji wzrostowej, która miała miejsce w ostatnich latach (jedyny przypadek spadku liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET w stosunku do poprzedniego półrocza zanotowano tylko w I półroczu 2009 r.).

Istotnym wydarzeniem dotyczącym funkcjonowania polskich systemów płatności detalicznych w minionym półroczu było włączenie, z dniem 22 listopada 2010 r., systemu EuroELIXIR do sieci Stowarzyszenia Europejskich Izb Rozliczeniowych EACHA. Jeśli chodzi o dane statystyczne dotyczące systemów płatności detalicznych, w II półroczu 2010 r. zarówno w systemie ELIXIR, jak i EuroELIXIR odnotowano wzrost liczby i wartości realizowanych zleceń. Szczególnie wysokie wzrosty miały miejsce w systemie EuroELIXIR, w którym liczba zleceń w minionym półroczu wzrosła o ok. 24%, zaś ich wartość o ok. 34%. Ponadto podkreślić należy, iż w II półroczu 2010 r. - w stosunku do I półrocza 2010 r. - w systemie EuroELIXIR nastąpił kolejny wysoki wzrost liczby poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT), tj. o ok. 40%. Warto przy tym podkreślić, iż udział liczby transakcji SCT w ogólnej liczbie transakcji rozliczanych w systemie EuroELIXIR w grudniu 2010 r. stanowił ok. 70%.

W związku z upływem, z dniem 1 listopada 2009 r., terminu implementacji dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, w dalszym ciągu za niepokojący należy uznać fakt braku uchwalenia do chwili obecnej ustawy wdrażającej ww. dyrektywę do prawa polskiego.

W obszarze dotyczącym prac nad programem SEPA, istotnym wydarzeniem w minionym półroczu było przyjęcie przez Komisję Europejską, w grudniu 2010 r., propozycji projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wymogi techniczne dla poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009. Projekt ten został przekazany w grudniu 2010 r. przez Ministerstwo Finansów do opinii zainteresowanych stron. W styczniu 2011 r. NBP przedstawił Ministerstwu swoją opinię w sprawie tego projektu wraz z uwagami dotyczącymi głównie okresu przejściowego dla państw niebędących w strefie euro w momencie wejścia w życie rozporządzenia, płatności

niszowych oraz stosowania przepisów rozporządzenia do płatności klientowskich realizowanych w systemach płatności wysokokwotowych.

W zakresie dotyczącym prac nad „Programem rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2010-2013” podkreślić należy przyjęcie tego Programu przez Komitet Rady Ministrów ds. Informatyzacji i Łączności w dniu 5 sierpnia 2010 r. Ponadto, w październiku 2010 r. Program został skierowany na Komitet Stały Rady Ministrów, gdzie uzyskał pozytywną opinię. Kolejnym etapem prac nad Programem powinno być przyjęcie go przez Radę Ministrów jako programu rządowego.

W obszarze dotyczącym poziomu rozwoju obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2010 r. podkreślić należy wzrost liczby rachunków bankowych *a vista* osób fizycznych o 1,2 mln do poziomu 34,1 mln (jest to wzrost w ciągu półrocza o ok. 3,8%), a także średniej liczby transakcji bezgotówkowych przeprowadzanych na jednym rachunku bankowym o 1,5 do poziomu 35,6 (wzrost w ciągu półrocza o 4,5%). Oznacza to, że wzrostowi liczby rachunków bankowych towarzyszyła zwiększona aktywność ich posiadaczy.

W II półroczu 2010 r. odnotowany został spadek liczby wydanych kart płatniczych o 0,7% (do poziomu 32 mln), w tym kart kredytowych o 7,5%. Wzrosła natomiast liczba terminali POS oraz bankomatów (odpowiednio o 4,2% i 4%), mimo iż dwie międzynarodowe organizacje płatnicze (VISA i MasterCard) zdecydowały w I półroczu 2010 r. o obniżeniu opłaty interchange od transakcji bankomatowych, zmniejszając przychody operatorom bankomatów. Niepokojącym zjawiskiem odnotowanym w minionym półroczu był dalszy wzrost liczby i wartości operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi (wg danych od agentów rozliczeniowych liczba ta wzrosła o 19 %, a wartość o 16 %). Podkreślić jednakże należy, że transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowią tylko 0,015 % ogólnej wartości transakcji kartami płatniczymi rozliczanych przez poszczególnych agentów.

W obszarze dotyczącym systemów rozrachunku papierów wartościowych podkreślić należy prowadzenie dalszych prac nad projektem TARGET2-Securities, w szczególności kolejne spotkania grupy NUG, a także prace dotyczące trzeciej fazy budowy systemu T2S mające na celu wypracowanie projektu umowy ramowej (*Framework Agreement*, FWA) dla centralnych depozytów papierów wartościowych oraz rozpoczęcie (w lipcu odbyło się pierwsze spotkanie) prac nad kształtem *Currency Participation Agreement* (CPA), tj. umowy o udostępnieniu przez bank centralny spoza strefy euro waluty krajowej do rozrachunku pieniężnego na T2S.

I. INFORMACJE WSTĘPNE

Departament Systemu Płatniczego Narodowego Banku Polskiego przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w II półroczu 2010 r.

Prezentowany materiał, podobnie jak poprzedni, zawiera półroczną informację o:

- 1) funkcjonowaniu systemów RTGS, prowadzonych przez NBP,
- 2) funkcjonowaniu systemów ELIXIR i EuroELIXIR, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- 3) przygotowaniach polskiego sektora bankowego do SEPA,
- 4) poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce,
- 5) rynku kart płatniczych,
- 6) oszustwach dokonanych w zakresie rozliczeń pieniężnych przeprowadzanych za pośrednictwem banków,
- 7) działaniach nadzorczych podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami autoryzacji i rozliczeń,
- 8) systemach rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. i NBP,
- 9) zagadnieniach prawnych dotyczących systemu płatniczego,
- 10) innych niż wymienione w powyższych punktach istotnych kwestiach związanych z funkcjonowaniem polskiego systemu płatniczego.

II. SYSTEMY RTGS (SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP)

W II półroczu 2010 r. najważniejszymi działaniami i wydarzeniami, związanymi z prowadzonymi przez NBP systemami RTGS, były:

- 1) zmiany techniczne i funkcjonalne w systemach SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP,
- 2) prace analityczne dotyczące systemów SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP,
- 3) aktualizacja dokumentacji prawnej NBP, w tym zmiany regulacji wewnętrznych NBP dotyczących funkcjonowania systemów SORBNET-EURO i TARGET2-NBP,
- 4) prace projektowe dotyczące nowych systemów (NBP-PHA i SORBNET2).

Ad 1)

Zmiany techniczne i funkcjonalne w systemach SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP

W dniu 22 listopada 2010 r. w systemie TARGET2-NBP miało miejsce wdrożenie nowej wersji oprogramowania platformy SSP (*SSP release 4.0*), co było zsynchronizowane z wprowadzeniem przez SWIFT tzw. *standards release 2010*. Najważniejszą funkcjonalnością wdrożoną do wersji 4.0 oprogramowania platformy SSP było udostępnienie nowego, alternatywnego w stosunku do sieci SWIFT, kanału dostępu dla uczestników bezpośrednich do systemu TARGET2 opartego o sieć Internet (*Internet-Based Access*). Zmiany wprowadzone w wersji 4.0 platformy SSP obejmowały także inne zmiany wynikające ze zgłoszonych przez użytkowników systemu propozycji zmian funkcjonalnych (jako tzw. *change requests*) i dotyczyły głównie modułów PM, HAM oraz ICM, a także obejmowały drobne poprawki informatyczne (*bugs*) w wybranych modułach platformy SSP. W ramach *SSP release 4.0* wdrożone zostały także zmiany techniczne i funkcjonalne w modułach statystycznych oferowanych na platformie SSP, tj. w module CROSS (obowiązkowym dla banków centralnych), oraz w modułach opcjonalnych CRAKS1, CRAKS3 i CRISP.

Wdrożenie nowej wersji platformy SSP poprzedzone było procesem testów prowadzonych przez 3CB¹ i EBC, w których uczestniczyły także krajowe banki centralne oraz uczestnicy bezpośredni systemu TARGET2. W testach uczestniczył również NBP oraz dotychczasowi uczestnicy bezpośredni systemu TARGET2-NBP, jak również nowi uczestnicy, którzy podjęli decyzję o migracji do systemu TARGET2-NBP w dniu 6 grudnia 2010 r.

W związku z wdrożeniem wersji 4.0 oprogramowania platformy SSP, w systemie SORBNET-EURO wprowadzone zostały zmiany funkcjonalne oraz dostosowania księgowe wynikające z udostępnienia nowego kanału komunikacji opartego o sieć Internet.

Powyższe zmiany zostały wdrożone w module centralnym SORBNET-EURO oraz w aplikacji SWAT (platformie pośredniczącej - *middleware*), nie dotyczyły natomiast modułu bankowego SORBNET_BW. Produkcyjne uruchomienie powyższego oprogramowania miało miejsce w dniu 22 listopada 2010 r. i przebiegło bez zakłóceń.

Przystąpienie KIR S.A. do EACHA

W dniu 22 listopada 2010 r. uruchomiona została funkcjonalność w systemie TARGET2-NBP umożliwiająca KIR S.A. przeprowadzanie rozliczeń w ramach Stowarzyszenia Europejskich Izb Rozliczeniowych (*European Automated Clearing House Association – EACHA*). Przyjęte

¹ 3CB to banki centralne Niemiec, Francji i Włoch, które zbudowały i obsługują platformę SSP.

rozwiązanie polega na wykorzystywaniu przez KIR S.A. drugiego rachunku RTGS NBP otwartego na platformie SSP identyfikowanego przez odrębny numer BIC11 (NBPLPLPWKIR). Rachunek ten ma charakter rachunku pośredniczącego w rozliczeniach i przeznaczony jest wyłącznie do gromadzenia środków otrzymywanych docelowo przez banki krajowe z izb rozliczeniowych w ramach sieci EACHA (rozliczających się dwustronnie z KIR S.A.). Otrzymane środki są następnie przekazywane na podstawie zlecenia KIR S.A. na odpowiednie rachunki (subkonta) banków uczestniczących w rozrachunku, zgodnie z zasadami obowiązującymi dla procedury rozrachunkowej systemu EuroELIXIR. Do ww. rachunku RTGS NBP przypisane zostało również odrębne subkonto, wspólne dla wszystkich izb. W celu udostępniania KIR S.A. informacji o stanie środków wpływających z innych izb na ww. rachunek RTGS NBP komunikaty FIN przychodzące na ten rachunek są zapisywane do plików (bezpośrednio w systemie SWIFT), a następnie przesyłane do KIR S.A. z wykorzystaniem usługi SWIFT FileAct. Proces ten odbywa się automatycznie i na bieżąco.

Podniesienie wymagań technicznych dla systemu SORBNET

W listopadzie 2010 r. weszły w życie nowe wymagania techniczne dla systemu SORBNET dotyczące stanowiska do komunikowania się z NBP przy użyciu drogi internetowej, uregulowane aneksem do umowy rachunku bankowego w złotych prowadzonego w systemie SORBNET, który wszedł w życie w dniu 22 listopada 2010 r.

Ad 2)

Migracja uczestników systemu SORBNET-EURO do systemu TARGET2

W II półroczu 2010 r. kontynuowane były prace związane z przygotowaniem środowiska bankowego do migracji z systemu SORBNET-EURO do systemu TARGET2, w tym w szczególności do kolejnego terminu migracji, zaplanowanego na dzień 6 grudnia 2010 r. W przewidzianym terminie do systemu TARGET2-NBP przeszły kolejne 4 banki, tj. NORDEA Bank Polska S.A., Bank Millennium S.A., Bank Gospodarstwa Krajowego oraz Rabobank Polska S.A., w tym dwa ostatnie jako tzw. banki internetowe, wykorzystujące połączenia z platformą SSP w oparciu o sieć Internet. Tym samym grono uczestników systemu TARGET2-NBP powiększyło się do 10 podmiotów (NBP, KIR S.A. i 8 banków komercyjnych). Podjęto decyzję, że proces migracji polskiego środowiska bankowego do systemu TARGET2 zostanie zakończony w dniu 21 listopada 2011 r., tj. w tym samym terminie, w którym przewidywane jest wprowadzenie, w ramach *SSP Release 5.0*, istotnych zmian funkcjonalnych w systemie TARGET2. Termin ten będzie ostatnim terminem migracyjnym kończącym okres przejściowy, w którym banki centralne mogły pośredniczyć –

poprzez własne systemy RTGS – w dostępie banków do rozliczeń w systemie TARGET2². Umożliwi to zamknięcie systemu SORBNET-EURO jeszcze w 2011 r., a tym samym pozwoli na uniknięcie wprowadzania na krótki okres znaczących i kosztownych zmian w systemie SORBNET-EURO po stronie NBP i – co nie jest wykluczone – również po stronie uczestników systemu.

Do końca ww. terminu zaplanowane zostały jeszcze dwa okienka migracyjne, tj. 6 czerwca 2011 r. oraz 21 listopada 2011 r. Na dzień 6 czerwca 2011 r. migrację do systemu TARGET2 zadeklarowało 10 banków, w tym 5 jako uczestnicy bezpośredni z polskiego obszaru płatniczego (tj. systemu TARGET2-NBP), pozostałe zaś banki zadeklarowały uczestnictwo pośrednie. Na dzień 21 listopada 2011 r. migrację do systemu TARGET2 zadeklarowało 13 banków, w tym 12 obecnych uczestników systemu SORBNET-EURO (11 banków i KDPW S.A.)³, w tym 7 jako uczestnicy bezpośredni z polskiego obszaru płatniczego (tj. TARGET2-NBP), pozostali zaś obecni uczestnicy systemu SORBNET-EURO planują rozliczać się w systemie TARGET2 głównie za pośrednictwem banku z innego obszaru płatniczego lub też nie podjęli jeszcze decyzji w tej kwestii.

Ad 3)

Aktualizacja dokumentacji prawnej NBP, w tym zmiany regulacji wewnętrznych NBP dotyczących funkcjonowania systemów SORBNET-EURO i TARGET2-NBP

W związku ze zmianami w zakresie funkcjonalności systemu TARGET2 oraz sposobów rozliczeń transgranicznych realizowanych przez KIR S.A., Zarząd NBP w dniach 4 oraz 10 listopada 2010 r. przyjął dwie uchwały regulujące zmiany we wzorach umów w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku w systemach SORBNET-EURO oraz TARGET2-NBP, tj.:

- 1) uchwałę nr 59/2010 zmieniającą uchwałę Zarządu Narodowego Banku Polskiego nr 12/2005 z dnia 22 lutego 2005 r. w sprawie wprowadzenia wzoru umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku RTGS w systemie SORBNET-EURO,
- 2) uchwałę nr 60/2010 zmieniającą uchwałę Zarządu Narodowego Banku Polskiego nr 45/2009 z dnia 21 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia wzoru umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku w euro w systemie TARGET2-NBP.

² Oznacza to skrócenie maksymalnie 4-letniego okresu przejściowego o ok. pół roku. Maksymalny koniec tego okresu został określony przez EBC na 18 maja 2012 r., z uwagi na techniczne przystąpienie NBP do systemu TARGET2 w dniu 19 maja 2008 r.

³ Jeden bank, który również zadeklarował przejście do TARGET2 w tym terminie nie jest uczestnikiem systemu SORBNETU-EURO.

Przedmiotowe zmiany polegały głównie na:

- 1) implementacji najnowszych Wytycznych EBC/2010/12 z dnia 15 września 2010 r. zmieniających wytyczne EBC/2007/2 w sprawie transeuropejskiego zautomatyzowanego błyskawicznego systemu rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (TARGET2)⁴, które uwzględniają aktualizacje wynikające z wersji 4.0 systemu TARGET2 (*SSP Release 4.0*), w szczególności umożliwiające uczestnikom bezpośrednim dostęp do systemu TARGET2 przez sieć Internet, oraz
- 2) dostosowaniu umowy dla banków w systemie TARGET2-NBP do sytuacji, w której KIR S.A. włączy się w bilateralne rozliczenia pomiędzy systemem EuroELIXIR a systemami prowadzonymi przez izby rozliczeniowe z różnych krajów, zrzeszone w Stowarzyszeniu Europejskich Izb Rozliczeniowych (*EACHA*).

Powyższe zmiany weszły w życie w dniu 22 listopada 2010 r.

Prace analityczne dotyczące włączenia polskiego złotego do rozrachunku w systemie CLS

W II półroczu 2010 r. NBP przystąpił do wstępnej analizy dotyczącej możliwości włączenia polskiego złotego do rozrachunku transakcji zawieranych na rynku walutowym, przeprowadzanego z wykorzystaniem systemu CLS (*Continues Linked Settlement*) prowadzonego przez dwie instytucje: CLS Bank International oraz CLS Services Ltd. Podstawową zaletą uczestnictwa danej waluty w systemie CLS jest ograniczenie ryzyka rozrachunku operacji walutowych (*FX settlement risk*), które w tym systemie są rozliczane na zasadzie PvP (*Payment versus Payment*).

Prace powyższe zainicjowane zostały z uwagi na planowane do końca 2012 r. uruchomienie pierwszego w Polsce CCP⁵ dla rynku międzybankowego OTC instrumentów pochodnych, co w sposób istotny może wzmocnić zapotrzebowanie rynku finansowego na bezpieczne i szybkie dokonywanie rozrachunku walutowych instrumentów pochodnych rozliczanych poprzez CCP, Włączenie polskiej waluty do rozrachunku w systemie CLS będzie możliwe, z technicznego punktu widzenia, dzięki planowanemu na I kwartał 2013 r. uruchomieniu systemu SORBNET2, w którym zakłada się wykorzystanie sieci i komunikatów SWIFT, co jest podstawowym warunkiem technicznym uczestnictwa danej waluty w systemie CLS.

W dniach 15-16 listopada 2010 r. miały miejsce spotkania przedstawicieli instytucji CLS Services Ltd. z przedstawicielami NBP oraz innymi podmiotami, które mogą być ewentualnie zainteresowane uczestnictwem w rozrachunku w systemie CLS.

⁴ ECB Guideline amending Guideline ECB/2007/2 on a Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System (TARGET) (ECB/2010/12).

⁵ CCP to skrót od wyrazów *central counterparty* (partner centralny).

Kolejnym etapem prac jest przeprowadzenie szczegółowej analizy wymagań dotyczących włączenia danej waluty do rozrachunku w systemie CLS (w tym wymagań określonych wobec waluty, banku centralnego, członków rozrachunkowych, innych instytucji dokonujących rozrachunku w CLS) oraz koniecznych dostosowań uczestników rynku do uczestnictwa w systemie CLS (prawnych i operacyjno-technicznych, w tym dostosowań krajowego systemu RTGS oraz zdefiniowanie czasu niezbędnego na przygotowanie się do rozrachunku w CLS instytucji planujących dokonywanie rozrachunku w tym systemie). Z tego względu, w listopadzie 2010 r. NBP podpisał stosowną umowę (*Non-Disclosure Agreement for prospective Eligible Currency Central Bank*) z instytucjami CLS Bank International oraz CLS Services Ltd. umożliwiającą NBP dostęp do dokumentów określających warunki uczestnictwa, wymagania biznesowe i finansowe dla poszczególnych typów uczestnictwa, koniecznych do przeprowadzenia ww. analizy.

Ad 4)

Projekt SORBNET-EURO-2012

W II półroczu 2010 r. trwały prace nad rozpoczętym w maju 2010 r. trzecim, ostatnim etapem zarządczym projektu SE-2012. Etap ten obejmuje prace informatyczne nad opracowaniem systemu NBP-PHA oraz wprowadzeniem modyfikacji w innych systemach wewnętrznych NBP współpracujących z systemem NBP-PHA, proces testów wewnętrznych, a w następnym kroku testy z użytkownikami systemu TARGET2-NBP oraz wdrożenie tego systemu po zamknięciu systemu SORBNET-EURO, co planowane jest obecnie na dzień 1 stycznia 2012 r. W ramach prac informatycznych zdefiniowano potrzeby w zakresie infrastruktury technicznej i systemowej przyszłego systemu i w grudniu 2010 r. odebrany został kolejny produkt, tj. Projekt infrastruktury technicznej nowego systemu.

W związku z podjęciem przez NBP decyzji o wcześniejszym zakończeniu migracji banków do systemu TARGET2 (ze względu na planowane wdrożenie w systemie TARGET2 w ramach *SSP Release 5.0* istotnych zmian funkcjonalnych mogących mieć istotny wpływ na system SORBNET-EURO), podjęto również analizę możliwości wcześniejszego, niż pierwotnie planowano, terminu rozpoczęcia korzystania przez NBP z oferowanego na platformie SSP modułu opcjonalnego stanowiącego hurtownię danych systemu TARGET2 (moduł statystyczny CRAKS1). W związku z tym, w dniu 23 grudnia 2010 r. Zarząd NBP podjął decyzję o zmianie terminu rozpoczęcia wykorzystywania przez NBP modułu CRAKS1 z dnia 1 stycznia 2012 r. na dzień 1 listopada 2011 r. Wcześniejsze wykorzystywanie modułu CRAKS1 pozwoli NBP odpowiednio przygotować się do pozyskiwania wymaganych danych statystycznych.

Zadanie międzydepartamentalne SORBNET2

W II półroczu 2010 r. kontynuowane były prace związane z opracowaniem i uruchomieniem na nowej platformie technologicznej nowej wersji systemu SORBNET, tj. systemu SORBNET2. Uruchomienie tego systemu zaplanowane zostało na pierwszy kwartał 2013 r.

W obecnej chwili zadanie międzydepartamentalne SORBNET2 znajduje się w trzecim etapie zarządczym, w którym główny nacisk został położony na prace analityczne i informatyczne. W okresie tym przygotowano, zgodnie z harmonogramem, dwa z czterech zaplanowanych na ten etap produktów, w tym jeden bardzo istotny z punktu widzenia przyszłych uczestników, tj. Specyfikację funkcjonalną systemu SORBNET2 dla uczestników. Celem tego dokumentu było przedstawienie przyszłym uczestnikom założeń funkcjonalnych nowego systemu oraz wymagań koniecznych do spełnienia przez uczestników. Pismo informujące o opracowaniu specyfikacji dla uczestników zostało przekazane wszystkim uczestnikom systemu SORBNET w dniu 30 grudnia 2010 r. Opracowana dokumentacja została umieszczona na dedykowanej systemowi SORBNET2 zakładce na stronie internetowej NBP. Ww. specyfikacja nie uwzględniała opisu wymagań dla komunikatów XML stosowanych w systemie SORBNET2. Informacja w tym zakresie jest zaplanowana do przekazania uczestnikom w marcu 2011 r.

W dniu 8 listopada 2010 r. zorganizowane zostało spotkanie informacyjne z uczestnikami systemu SORBNET. Celem tego spotkania było w szczególności przedstawienie ogólnych założeń funkcjonalnych systemu SORBNET2 oraz zakresu dostosowań uczestników do uczestnictwa w systemie SORBNET2, w tym organizacji i harmonogramu dalszych prac. W powyższym spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele organizacji SWIFT oraz KIR S.A., którzy przedstawili informację na temat oferowanych przez te podmioty usług. Wszystkie prezentacje przedstawione na spotkaniu zostały umieszczone na stronie internetowej dedykowanej systemowi SORBNET2.

Równocześnie, w dniu 30 listopada 2010 r. NBP podpisał umowę ze S.W.I.F.T. SCRL dotyczącą wykorzystania usługi SWIFT FIN Y-Copy w systemie SORBNET2, czego konsekwencją jest rozpoczęcie po stronie SWIFT prac dotyczących utworzenia dedykowanej grupy użytkowników systemu SORBNET2 – CUG (*Closed User Group* – Zamkniętej Grupy Użytkowników).

W celu usprawnienia komunikacji z uczestnikami w ramach realizowanych prac związanych z systemem SORBNET2, na stronie internetowej NBP (www.nbp.pl) w części „System płatniczy” została przygotowana zakładka dedykowana systemowi SORBNET2, na której na bieżąco umieszczane są informacje dotyczące systemu SORBNET2. Jednocześnie każdy z uczestników systemu SORBNET ma możliwość kontaktu poprzez skrzynkę mailową

SORBNET2 (sorbnet2@nbp.pl) służącą bieżącym kontaktom w kwestiach związanych z nowym systemem.

Dane statystyczne – system SORBNET

W II półroczu 2010 r. w systemie SORBNET zrealizowano ogółem 1,1 mln zleceń (średnio dziennie 8.679 zleceń) o łącznej wartości 27,8 bln zł, co w porównaniu do 1,0 mln operacji o łącznej wartości 25,7 bln zł rozliczonych w I półroczu 2010 r. stanowi wzrost zarówno wolumenu zleceń, jak i ich wartości o ok. 8%, przy czym przyrost liczby zrealizowanych zleceń dotyczył tylko zleceń klientów banków; liczba zrealizowanych zleceń międzybankowych nieznacznie spadła. Stanowi to kontynuację tendencji wzrostowej, która miała miejsce w ostatnich latach, z wyjątkiem jednego okresu spadku zarówno wolumenu, jak i wartości obrotów w systemie SORBNET w II półroczu 2009 r.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2010 r. w porównaniu do I półrocza 2010 r., przedstawiają tabele 1 i 2. Liczbę zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET na przestrzeni lat 2003 – 2010 prezentuje wykres 1.

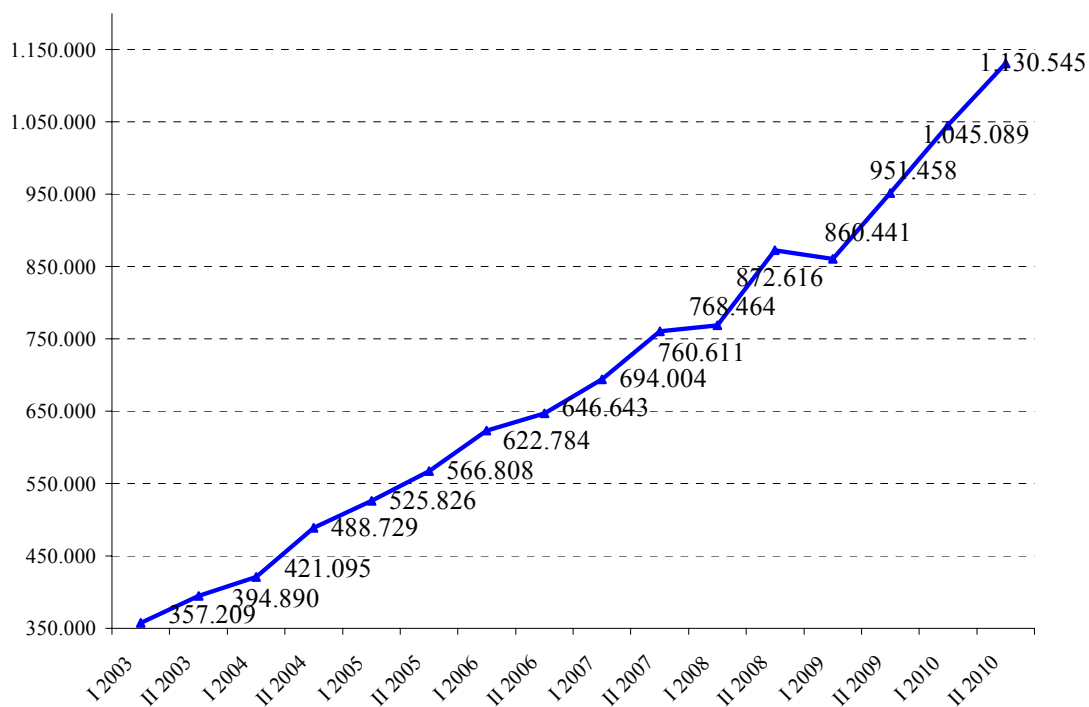
Tabela 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET w I i II półroczu 2010 r.

	<i>I półrocze 2010 r.</i>		<i>II półrocze 2010 r.</i>		<i>Zmiana</i>	
	<i>Liczba zleceń</i>	<i>Udział %</i>	<i>Liczba zleceń</i>	<i>Udział %</i>		
OGÓŁEM	1.045.089	100%	1.130.545	100%	↑	8,2%
1/ W tym:						
⇒ międzybankowe	160.213	15%	157.739	14%	↓	-1,5%
⇒ klientowskie	884.876	85%	972.806	86%	↑	9,9%
2/ W tym:						
⇒ zlecenia banków	932.374	89,2%	1.016.096	89,9%	↑	9,0%
⇒ zlecenia KIR	19.218	1,8%	20.110	1,8%	↑	4,6%
⇒ zlecenia KDPW	18.590	1,8%	20.231	1,8%	↑	8,8%
⇒ zlecenia NBP	74.907	7,2%	74.108	6,5%	↓	-1,1%
Średnia dzienna liczba zleceń	8.361	–	8.679	–	↑	3,8%

Tabela 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET w I i II półroczu 2010 r.

	<i>I półrocze 2010 r.</i>		<i>II półrocze 2010 r.</i>		<i>Zmiana</i>	
	<i>Wartość zleceń (w bln zł)</i>	<i>Udział %</i>	<i>Wartość zleceń (w bln zł)</i>	<i>Udział %</i>		
OGÓŁEM	25,7	100%	27,8	100%	↑	8,0%
1/ W tym:						
⇒ międzybankowe	15,3	59%	15,8	57%	↑	3,3%
⇒ klientowskie	10,5	41%	12,0	43%	↑	14,8%
2/ W tym:						
⇒ zlecenia banków	12,3	47,9%	13,7	49,1%	↑	10,8%
⇒ zlecenia KIR	0,8	3,0%	0,9	3,1%	↑	9,3%
⇒ zlecenia KDPW	1,8	7,1%	3,0	7,5%	↑	14,9%
⇒ zlecenia NBP	10,8	42,0%	11,2	40,3%	↑	3,5%
Średnie dzienne obroty	205,9 mld zł	–	213,3 mld zł	–	↑	3,6%
Średnia wartość jednego zlecenia	24,63 mln zł	–	24,68 mln zł	–	↓	-0,2%

Wykres 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET w latach 2003 – 2010



Dane statystyczne – systemy SORBNET-EURO i TARGET2-NBP

W II półroczu 2010 r. w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP został odnotowany dość istotny, blisko 15% wzrost liczby zrealizowanych transakcji w euro oraz znaczący, blisko 30% wzrost ich wartości.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2010 r. w porównaniu do I półrocza 2010 r., przedstawiają tabele 3 i 4.

W omawianym okresie w obu systemach łącznie zrealizowanych zostało 322,0 tys. zleceń w euro (w poprzednim półroczu 280,9 tys. zleceń), w tym 121,2 tys. zleceń (tj. 38% ogółu zleceń) w systemie SORBNET-EURO i 200,8 tys. zleceń (tj. 62% ogółu zleceń) w systemie TARGET2-NBP⁶. Liczba zleceń zrealizowanych w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP łącznie wzrosła o 14,7% w porównaniu do okresu poprzedniego, a ich tempo wzrostu było porównywalne w obu systemach (i wyniosło odpowiednio 14% i 15%).

W II półroczu 2010 r. w porównaniu do I półrocza 2010 r. odnotowany został 8% wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych i dotyczył on zarówno systemu SORBNET-EURO (7%), jak i systemu TARGET2-NBP (10%). Stanowi to odwrócenie sytuacji, jaka miała miejsce w poprzednim okresie sprawozdawczym, tj. w I półroczu 2010 r., w którym odnotowano, w porównaniu do II półrocza 2009 r., dość istotny (ok. 20%) spadek liczby zrealizowanych zleceń krajowych.

W obszarze zleceń transgranicznych w II półroczu 2010 r. w porównaniu do I półrocza 2010 r. również został odnotowany wzrost liczby zrealizowanych zleceń. Wzrost ten wyniósł blisko 15% i dotyczył zarówno zleceń transgranicznych wysłanych (wzrost o 15,9%), jak i otrzymanych (wzrost o 14,4%). W przypadku zleceń transgranicznych wysłanych większą dynamiką cechowały się zlecenia międzybankowe, natomiast w przypadku zleceń transgranicznych otrzymanych większy przyrost dotyczył zleceń klientowskich.

Powyższe zmiany oznaczały przesunięcia w strukturze wolumenu zleceń zrealizowanych w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP, tj. nieznaczny spadek udziału zleceń krajowych do poziomu 4,3% i tym samym wzrost do poziomu 95,7% udziału zleceń transgranicznych (w obu przypadkach zmiana o około 0,3 punkta procentowego w porównaniu do I półrocza 2010 r.).

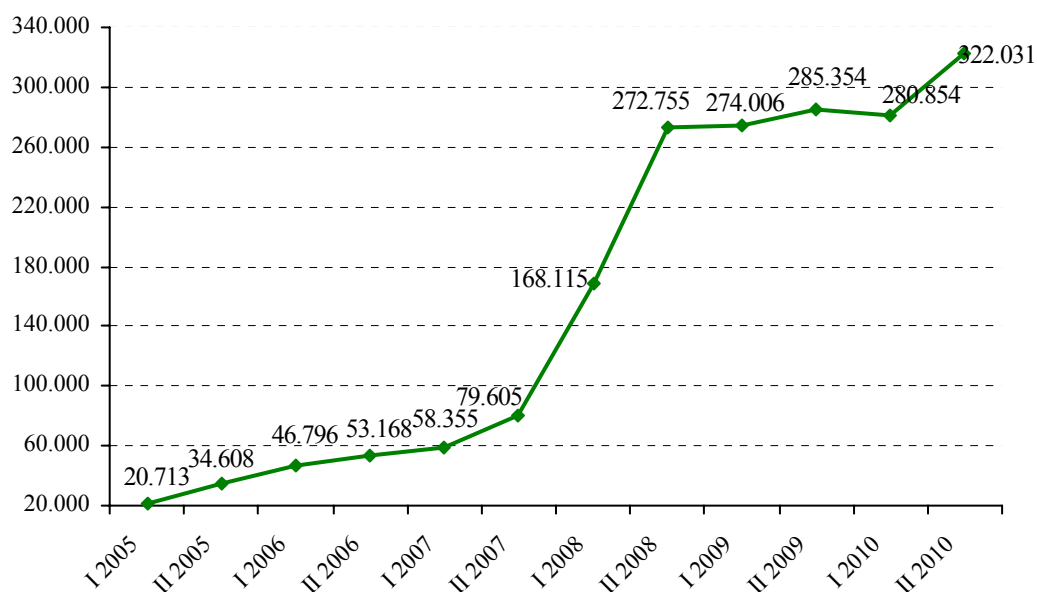
⁶ Dane dotyczą banków będących uczestnikami bezpośrednimi T2 (tj. 4 banków do 5 grudnia 2010 r. i 8 banków od dnia 6 grudnia 2010 r.), nie uwzględniają zleceń przekazanych przez NBP (zlecenia te są generowane w systemie SORBNET-EURO i są wykazane w obrotach tego systemu).

Tabela 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP w I i II półroczu 2010 r.

	<i>I półrocze 2010 r.</i>		<i>II półrocze 2010 r.</i>		<i>Zmiana</i>	
	<i>Liczba zleceń</i>	<i>Udział %</i>	<i>Liczba zleceń</i>	<i>Udział %</i>		
OGÓLEM	280.854	100%	322.031	100%	↑	14,7%
1/ W tym:						
⇒ międzybankowe	52.496	18,8%	58.959	18,4%	↑	12,3%
⇒ klientowskie	228.358	81,2%	262.781	81,6%	↑	15,1%
2/ W tym:						
⇒ zlecenia krajowe	12.885	4,6%	13.910	4,3%	↑	8,0%
⇒ zlecenia transgraniczne	267.969	95,4%	307.830	95,7%	↑	14,9%
• wysłane	87.475	31,1%	101.409	31,5%	↑	15,9%
• otrzymane	180.494	64,3%	206.421	64,2%	↑	14,4%
Średnia dzienna liczba zleceń	2.229	–	2.440	–	↑	9,4%

Zaprezentowane powyżej dane z jednej strony potwierdzają obserwowany od I półrocza 2010 r. (i w poprzednich latach, tj. do 2008 r. włącznie) stopniowy powrót do tendencji wzrostowej, co przedstawia wykres 2. Utrzymujący się systematycznie na dodatnim poziomie przyrost zleceń transgranicznych wysyłanych, wskazuje na rosnące wykorzystywanie polskich systemów RTGS do realizacji płatności w euro.

Wykres 2. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w latach 2005 – 2010 w systemach SORBNET-EURO i – od 18 maja 2008 r. – TARGET2-NBP



Wzrostowi liczby zleceń rozliczonych w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP towarzyszył dynamiczny wzrost ich wartości. Rzeczywista wartość płatności rozliczonych w obu systemach, tj. po odliczeniu wartości transakcji związanych z depozytem intraday, w omawianym okresie wyniosła 198,4 mld euro (w poprzednim półroczu 154,5 mld euro), stanowiąc tym samym 28% wzrost w porównaniu do I półrocza 2010 r., co prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemach SORBNET-EURO i TARGET2-NBP w I i II półroczu 2010 r.

	<i>I półrocze 2010 r.</i>		<i>II półrocze 2010 r.</i>		<i>Zmiana</i>	
	<i>Wartość zleceń (w mln euro)</i>	<i>Udział %</i>	<i>Wartość zleceń (w mln euro)</i>	<i>Udział %</i>		
OGÓŁEM	154.538,2	100%	198.406,1	100%	↑	28,4%
1/ W tym:						
⇒ międzybankowe	145.825,0	94,6%	183.823,9	92,7%	↑	26,1%
⇒ klientowskie	8.713,2	5,4%	14.582,2	7,3%	↑	67,4%
2/ W tym:						
⇒ zlecenia krajowe	20.979,6	13,6%	27.806,3	14,0%	↑	32,5%
⇒ zlecenia transgraniczne	133.558,6	86,4%	170.599,8	86,0%	↑	27,7%
• wysłane	66.778,9	43,5%	85.480,6	43,1%	↑	28,0%
• otrzymane	66.779,6	43,5%	85.119,3	42,9%	↑	27,5%
Średnie dzienne obroty	1.226,49	–	1.503,08	–	↑	22,6%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,55	–	0,62	–	↑	12,7%

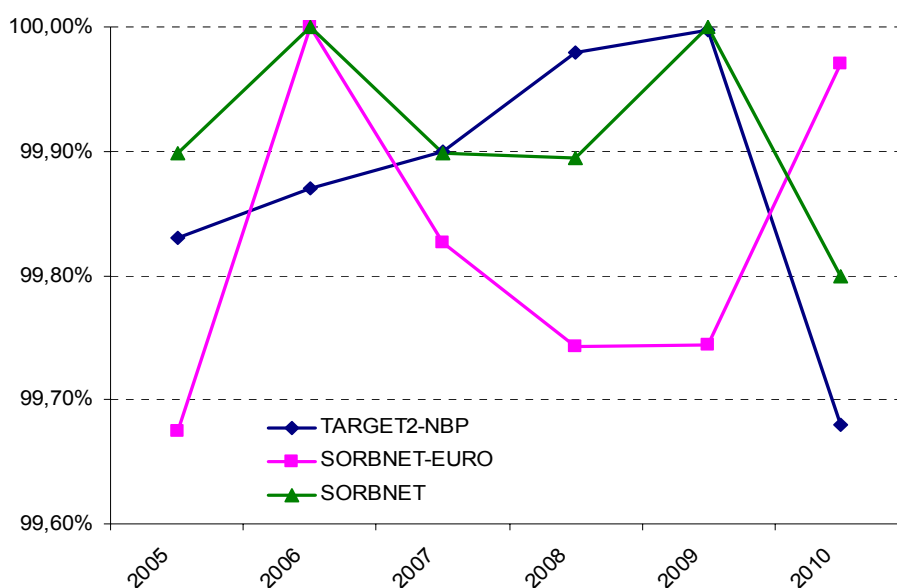
Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET-EURO wyniosła 60,9 mld euro, stanowiąc tym samym blisko 31% wartości zleceń zrealizowanych w obu systemach łącznie i wzrosła o 15,7% w porównaniu do I półrocza 2010 r. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP wzrosła o 34,9% do poziomu 137,5 mld euro, stanowiąc tym samym 69% sumy wartości wszystkich zleceń zrealizowanych w obu systemach.

W ramach zleceń krajowych zrealizowanych w II półroczu 2010 r. odnotowany został przyrost ich wartości (o 32,5%), który miał miejsce zarówno w systemie SORBNET-EURO (o 31,9%), jak i TARGET2-NBP (o 36,3%). W obszarze zleceń transgranicznych odnotowany został również wzrost ich wartości (o 27,7%), przy czym w nieco większym stopniu dotyczył zleceń wysłanych (28,0%) niż otrzymanych (27,5%). W ramach zleceń transgranicznych wysłanych odnotowany przyrost dotyczył w większym stopniu zleceń międzybankowych, natomiast w przypadku zleceń transgranicznych otrzymanych zleceń klientowskich.

Dynamiczny wzrost wartości zrealizowanych zleceń krajowych spowodował przesunięcia w strukturze wartości transakcji rozliczonych przez oba systemy łącznie, tj. nieznaczny wzrost udziału zleceń krajowych do poziomu 14,0% i tym samym spadek do poziomu 86,0% udziału zleceń transgranicznych.

Dostępność systemu SORBNET w 2010 r. wyniosła 99,80%, systemu SORBNET-EURO 99,97%, zaś systemu TARGET2-NBP w 2010 r. – 99,68%⁷. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2005 r., przedstawia wykres 3.

Wykres 3. Dostępność systemów SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP w poszczególnych latach



III. SYSTEMY KRAJOWEJ IZBY ROZLICZENIOWEJ S.A.

W II półroczu 2010 r. najważniejszymi działaniami, związanymi z systemami Krajowej Izby Rozliczeniowej S.A. były:

1) w zakresie obsługi systemu ELIXIR:

zmiana palety oferowanych instrumentów rozliczeniowych

Na bazie wniosków z przeprowadzonych analiz oraz konsultacji z uczestnikami systemu, z dniem 1 lipca 2010 r. wycofane zostały komunikaty dedykowane do obsługi płatności masowych – MPS i KOK. Niemniej, mimo ograniczenia różnorodności oferowanych rozwiązań, liczba płatności rozliczonych w systemie ELIXIR od lipca do grudnia 2010 r. systematycznie rosła, zdecydowanie przekraczając w ostatnim miesiącu poziom 123 milionów.

⁷ Dane w tym zakresie nie są jeszcze oficjalne, tj. nie zostały jeszcze opublikowane w ostatecznej wersji rocznego raportu ECB za 2010 r.

2) w zakresie obsługi systemu EuroELIXIR

a) włączenie systemu EuroELIXIR do sieci Stowarzyszenia Europejskich Izb Rozliczeniowych EACHA

Z dniem 22 listopada 2010 r. uruchomiona została bezpośrednia wymiana płatności z holendersko-niemiecką izbą rozliczeniową Equens. Jednocześnie prowadzone były uzgodnienia i testy z brytyjską izbą rozliczeniową VocaLink. Ich finalizacja przewidywana jest na pierwszy kwartał 2011 r.

b) dostosowanie schematów rozliczeniowych w systemie EuroELIXIR do znowelizowanego w 2009 r. standardu SEPA

Zmiany zostały wdrożone zgodnie z wytycznymi Europejskiej Rady ds. Płatności (*European Payments Council*). Tym samym zachowany został status zgodności – SEPA Scheme Compliant Automated Clearing House, który system EuroELIXIR uzyskał wraz z uruchomieniem SEPA.

3) w zakresie usługi SWIFT:

przygotowanie przez KIR S.A., we współpracy z NBP, oferty na dostęp do systemu SORBNET2

Ww. oferta została przygotowana w związku z realizacją projektu w zakresie rozwoju systemu SORBNET2, w którym podstawowym kanałem komunikacji dla wymiany zleceń płatniczych i komunikatów informacyjnych między uczestnikami systemu a systemem SORBNET2 będzie SWIFTNet.

KIR S.A., jako jedyne w Polsce certyfikowane SWIFT Service Bureau, świadczy usługę, której przedmiotem jest pośredniczenie w elektronicznym przesyłaniu komunikatów do sieci SWIFTNet przy wykorzystaniu infrastruktury teleinformatycznej KIR S.A. SWIFT Service Bureau, działając na podstawie zasad określonych przez SWIFT SCRL, posiada uprawnienia do świadczenia, na potrzeby użytkowników SWIFT, usług zapewniających dostęp do sieci SWIFTNet. Usługa pośredniczenia w elektronicznym przesyłaniu komunikatów do sieci SWIFTNet przy wykorzystaniu infrastruktury teleinformatycznej KIR S.A. jest kierowana do przyszłych i obecnych użytkowników sieci SWIFTNet zainteresowanych outsourcingiem dostępu do sieci SWIFTNet lub wykorzystaniem SWIFT Service Bureau jako infrastruktury backupowej.

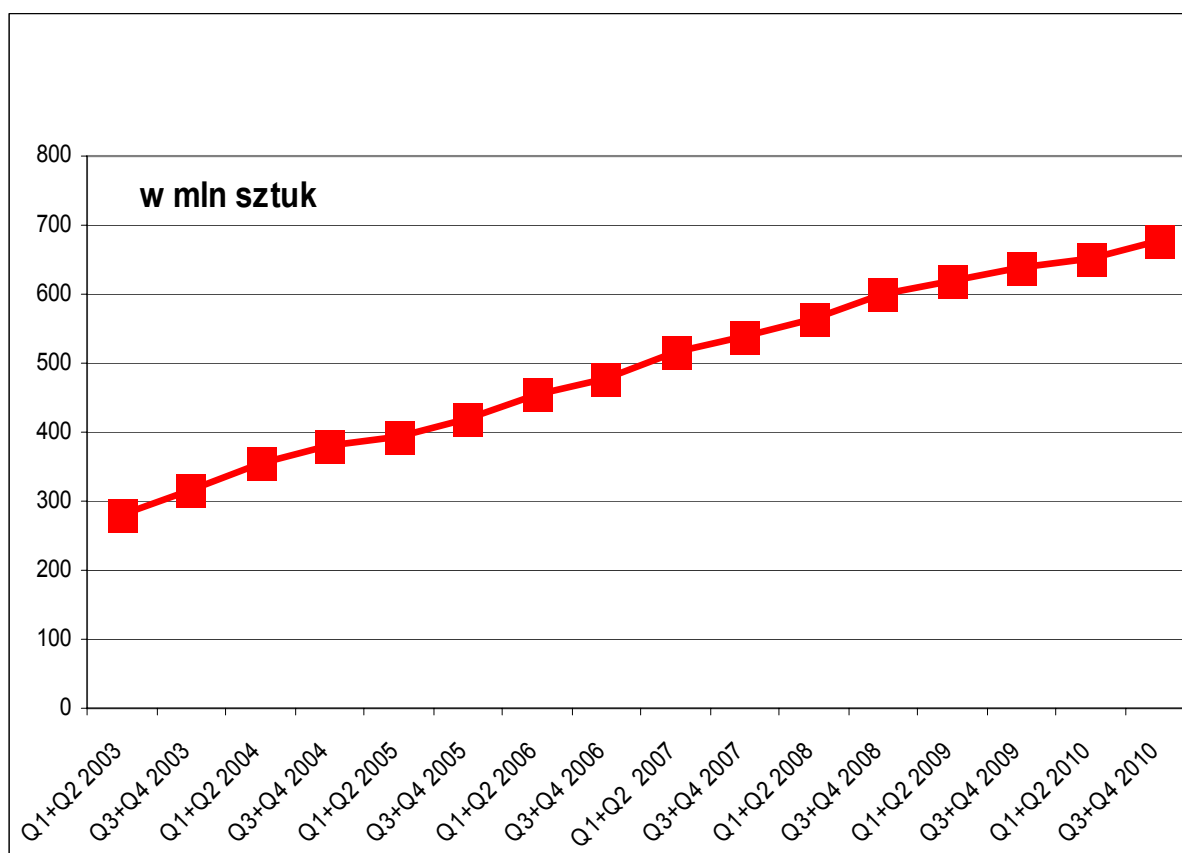
Z powyższych względów banki, które nie posiadają bezpośredniego dostępu do sieci SWIFT, nie muszą budować w tym celu własnej infrastruktury dostępowej, gdyż mogą skorzystać z ww. usługi. SWIFT Service Bureau KIR S.A. umożliwi użytkownikom SWIFT dostęp do SWIFTNet na zasadzie współdzielenia całej niezbędnej infrastruktury, dzięki czemu koszty

korzystania ze SWIFT są znacznie niższe niż w przypadku budowania przez bank własnej infrastruktury dostępowej. Jest to szczególnie ważne dla banków o małej liczbie zleceń, które będą mogły taniej komunikować się zarówno z systemem SORBNET2, jak i TARGET2. Oferta KIR S.A. w tym zakresie została przedstawiona na spotkaniu dotyczącym SORBNET2, które odbyło się w dniu 8 listopada 2010 r. w NBP oraz na spotkaniu Krajowej Grupy Użytkowników TARGET2 w dniu 20 października 2010 r.

W chwili obecnej z usług SWIFT Service Bureau korzysta 9 banków.

W II półroczu 2010 r. obroty brutto KIR S.A. w systemie ELIXIR wyniosły 1.774,9 mld zł (w poprzednim półroczu 1.563 mld zł, co oznacza wzrost o 13,5%) przy 678,4 mln zrealizowanych zleceń (w poprzednim półroczu 652,8 mln, co oznacza wzrost o 3,9%). Średnia dzienna liczba transakcji w systemie ELIXIR w omawianym okresie wyniosła 5,3 mln (5,2 mln w I półroczu 2010 r.), tj. zwiększyła się o 0,6%. Liczbę zleceń zrealizowanych w systemie ELIXIR w latach 2003 – 2010 przedstawia wykres 4.

Wykres 4. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie ELIXIR w latach 2003 – 2010



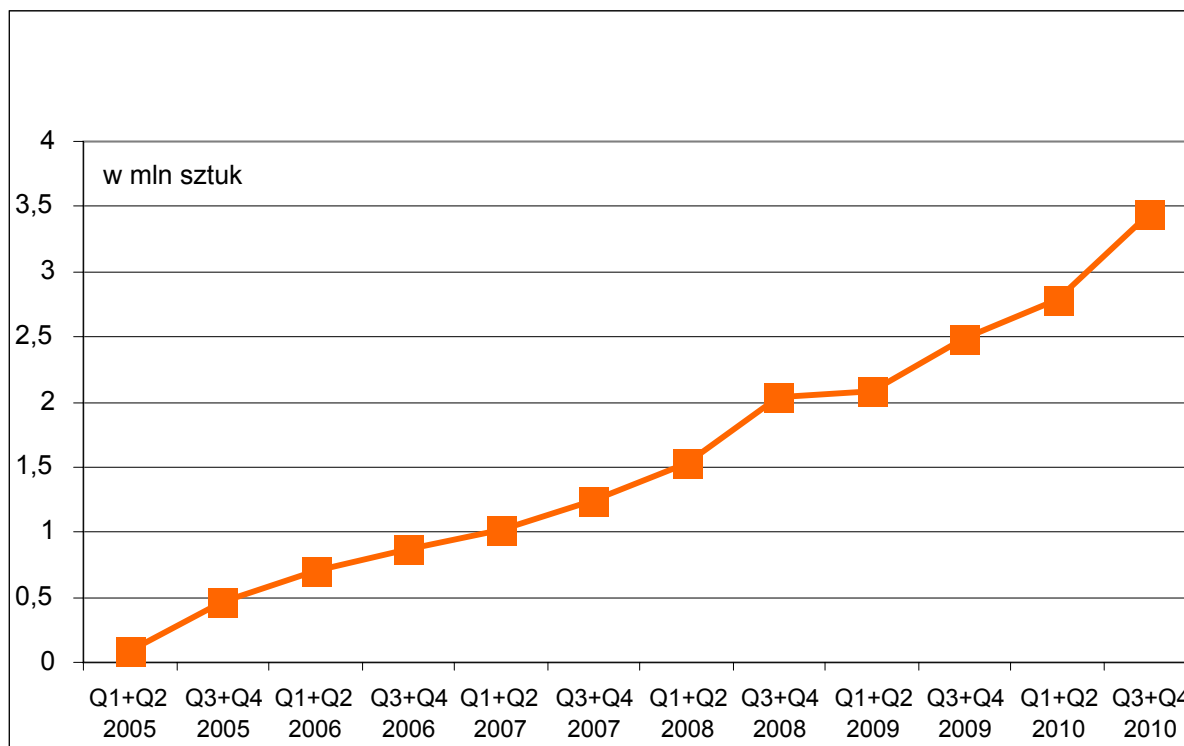
Zlecenia uznaniowe stanowiły 99,5% obrotów, obciążeniowe natomiast tylko 0,5%.

W II półroczu 2010 r. obroty brutto w systemie ELIXIR w podziale wg sesji rozrachunkowych w systemach SORBNET i SORBNET-EURO kształtowały się następująco:

- sesja poranna - 43,4% (w poprzednim półroczu 42,9%),
- sesja popołudniowa - 37,3% (w poprzednim półroczu 37,6%),
- sesja wieczorna - 19,3% (w poprzednim półroczu 19,5%).

W II półroczu 2010 r. w systemie EuroELIXIR kontynuowana była tendencja wzrostowa zarówno w zakresie liczby, jak i wartości rozliczanych płatności. Wartość obrotów w tym systemie w II półroczu 2010 r. wyniosła 18,0 mld euro (wzrost o 34% w stosunku do poprzedniego półroczu 13,4 mld euro) przy 3,4 mln transakcji, co daje średnią dzienną liczbę transakcji w wysokości 26.120 zleceń. W porównaniu do 2,8 mln transakcji w poprzednim półroczu oznacza to wzrost wolumenu o ok. 24%. Liczba płatności transgranicznych otrzymanych wyniosła 2,5 mln, co stanowiło ok. 73% udziału w ogólnej liczbie zleceń zrealizowanych w systemie. Wolumen zleceń transgranicznych wysłanych z systemu wyniósł 722,0 tys., co stanowiło ok. 21% wszystkich zleceń. W porównaniu do 613,1 tys. transakcji wysłanych z systemu w poprzednim półroczu oznacza to wzrost o ok. 18%. Liczbę zleceń zrealizowanych w systemie EuroELIXIR w latach 2005 – 2010 przedstawia wykres 5.

Wykres 5. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie EuroELIXIR w latach 2005 – 2010

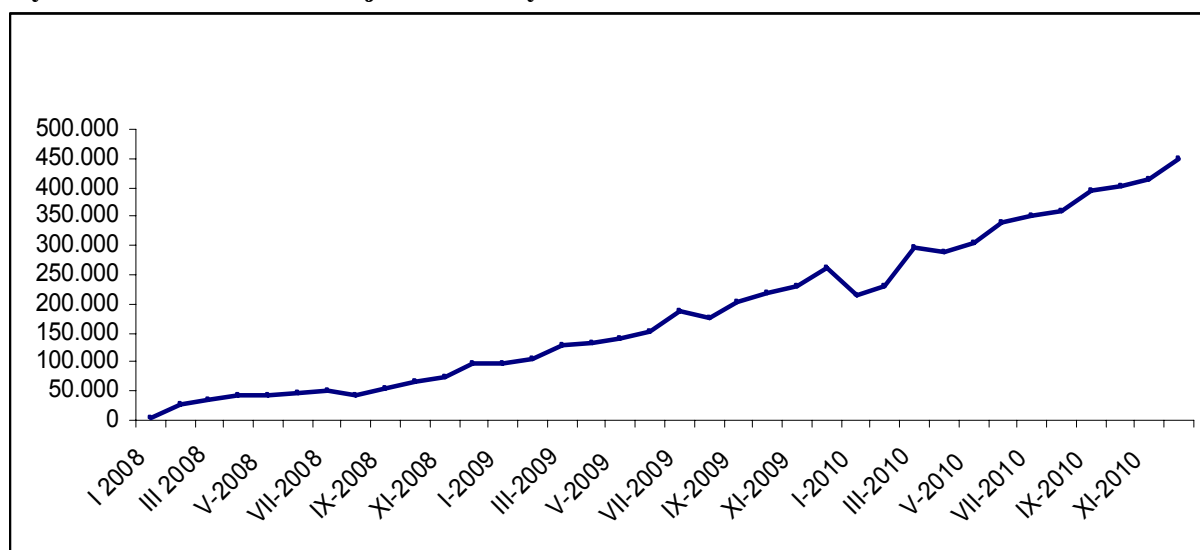


W zakresie dotyczącym transakcji SEPA w II półroczu 2010 r. kontynuowany był, odnotowany w pierwszych miesiącach 2010 r., znaczny wzrost udziału tych transakcji w całości płatności rozliczanych w systemie EuroELIXIR. Wyraźny wzrost nastąpił w sierpniu 2010 r., kiedy udział liczby transakcji SEPA w ogólnej liczbie transakcji rozliczanych przez system EuroELIXIR wyniósł 67,1%, a w ostatnim miesiącu analizowanego półrocza, tj. w grudniu 2010 r., 71,3 %. Udział wartości transakcji SCT w wartości wszystkich płatności rozliczanych w systemie EuroELIXIR wyniósł 73,4%.

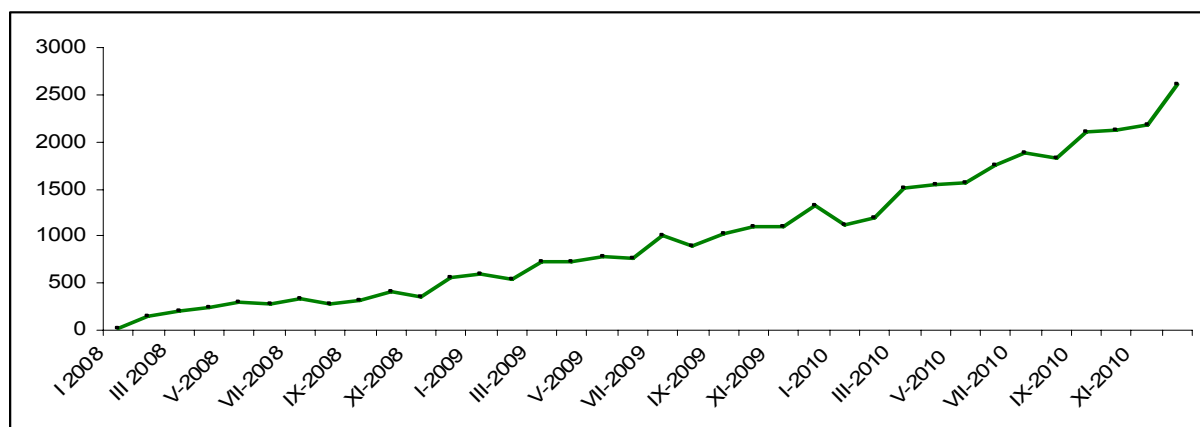
W okresie od uruchomienia obsługi SCT w Polsce, tj. od dnia 28 stycznia 2008 r. do grudnia 2010 r., w systemie EuroELIXIR zrealizowano 6,7 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 35,4 mld euro, w tym w II półroczu 2010 r. 2,4 mln przelewów o łącznej wartości 12,7 mld euro, co stanowi wzrost w stosunku do poprzedniego półrocza odpowiednio o 41,3% i 46,7%. W samym grudniu 2010 r. w systemie EuroELIXIR zrealizowanych zostało ponad 448,1 tys. poleceń przelewu SEPA, co stanowi najwyższą miesięczną liczbę poleceń przelewu SEPA zrealizowanych w systemie EuroELIXIR od momentu uruchomienia obsługi tego instrumentu.

Do grona uczestników rozliczeń SEPA CT w ramach systemu EuroELIXIR w II półroczu 2010 r. dołączyły Bank Handlowy S.A., Nordea Bank Polska S.A. oraz Lukas Bank S.A. Dwa ostatnie banki dołączyły do rozliczeń SEPA CT za pośrednictwem NBP, zwiększając tym samym liczbę banków uczestniczących w rozliczeniach SEPA CT za pośrednictwem NBP do 14. Trend odnoszący się do liczby i wartości transakcji SCT od dnia 28 stycznia 2008 r. odzwierciedlają odpowiednio wykresy 6 i 7 przedstawiające dane nt. obrotu tymi transakcjami w systemie EuroELIXIR.

Wykres 6. Liczba transakcji SEPA w systemie EuroELIXIR

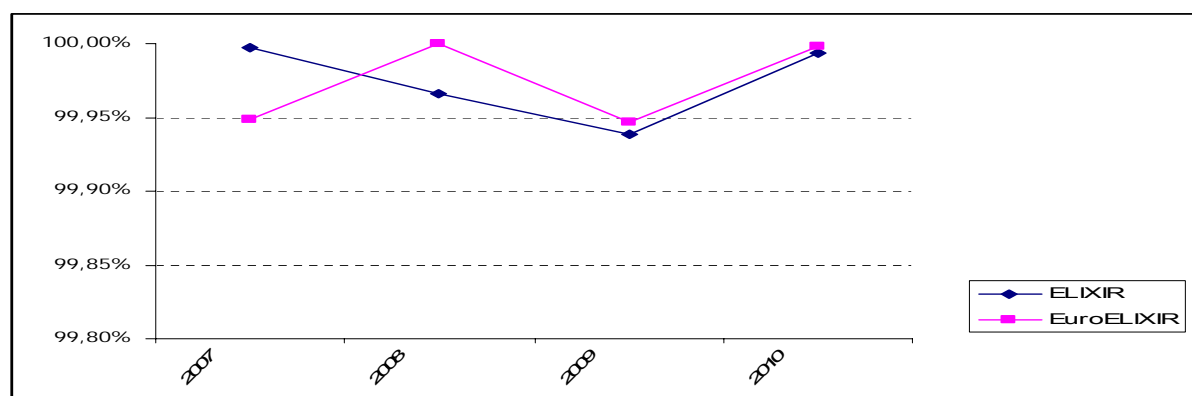


Wykres 7. Wartość transakcji SEPA w systemie EuroELIXIR (w mln euro)



Dostępność systemów ELIXIR i EuroELIXIR w 2010 r. wyniosła 99,99%. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2007 r., przedstawia wykres 8.

Wykres 8. Dostępność systemów ELIXIR i EuroELIXIR w latach 2007 – 2010



IV. PRZYGOTOWANIA NBP I POLSKIEGO SEKTORA BANKOWEGO DO SEPA

W II półroczu 2010 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu uruchomionego w dniu 28 stycznia 2008 r. paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) oraz funkcjonowania instrumentów SEPA w krajach UE.

Uczestnikami systemu polecenia przelewu SEPA w grudniu 2010 r. było 26 polskich banków, w tym kilka największych banków o istotnym wolumenie transakcji w euro w Polsce.

Do końca 2011 r. NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla czternastu banków, które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA

Credit Transfer za pośrednictwem NBP (od 7 marca 2011 r. jest to 15 banków). Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing przy wykorzystaniu systemu EuroELIXIR w KIR S.A. Rozrachunek SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

W zakresie operacyjnego prowadzenia rozliczeń międzysystemowych SEPA, w dniu 22 listopada 2010 r. KIR S.A. rozpoczęła współpracę z holendersko-niemiecką izbą rozliczeniową Equens SE w ramach EACHA. Dzięki tej współpracy uczestnicy systemu EuroELIXIR mają możliwość realizacji transakcji SCT bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing.

W omawianym okresie przedstawiciele NBP i polskiego środowiska bankowego brali udział w pracach Grupy ds. Płatności Mobilnych, działającej w ramach SEPA Forum Polska. Efektem prac Grupy jest rekomendacja dotycząca zasad wdrożenia masowego i powszechnego systemu płatności mobilnych przez sektor bankowy w Polsce, której ostateczna wersja przedstawiona zostanie Zarządowi ZBP.

NBP, jako uczestnik SEPA Forum Polska, brał udział w prowadzonych, w II półroczu 2010 r., konsultacjach w sprawie dokumentów przekazanych przez Europejską Radę ds. Płatności (EPC), dotyczących:

- wymogów w zakresie bezpieczeństwa kart i terminali oraz ram certyfikacji,
- daty końcowej migracji na instrumenty SEPA (*tzw. end-date*),
- wprowadzenia *tzw. essentials requirements*, czyli podstawowych wymogów poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro.

Ponadto, w grudniu 2010 r. Komisja Europejska przyjęła propozycję, powstałego na kanwie programu SEPA, projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wymogi techniczne dla poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009. Projekt ten zakłada, iż zdefiniowanie unijnych instrumentów płatniczych nastąpi poprzez ustanowienie wspólnych standardów oraz ogólnych wymogów technicznych, które staną się obowiązujące w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w odrębnych terminach (odpowiednio 12 i 24 miesiące od daty wejścia w życie rozporządzenia). Dla państw niebędących w strefie euro zaproponowano 4-letni okres przejściowy (liczony od daty wejścia w życie rozporządzenia) na dostosowanie się dostawców usług płatniczych do wymogów technicznych określonych w rozporządzeniu. Ponadto przewidziano możliwość czasowego wyłączenia z zakresu obowiązywania rozporządzenia (do 3 lat od daty wejścia w życie rozporządzenia) określonych instrumentów płatniczych (*tzw. niszowych*), których udział na krajowym rynku nie przekracza progu 10% płatności ogółem. W styczniu 2011 r. NBP przedstawił Ministerstwu swoją opinię w sprawie

tego projektu wraz z uwagami dotyczącymi głównie okresu przejściowego dla państw niebędących w strefie euro w momencie wejścia w życie rozporządzenia, płatności niszowych oraz stosowania przepisów rozporządzenia do płatności klientowskich realizowanych w systemach płatności wysokokwotowych.

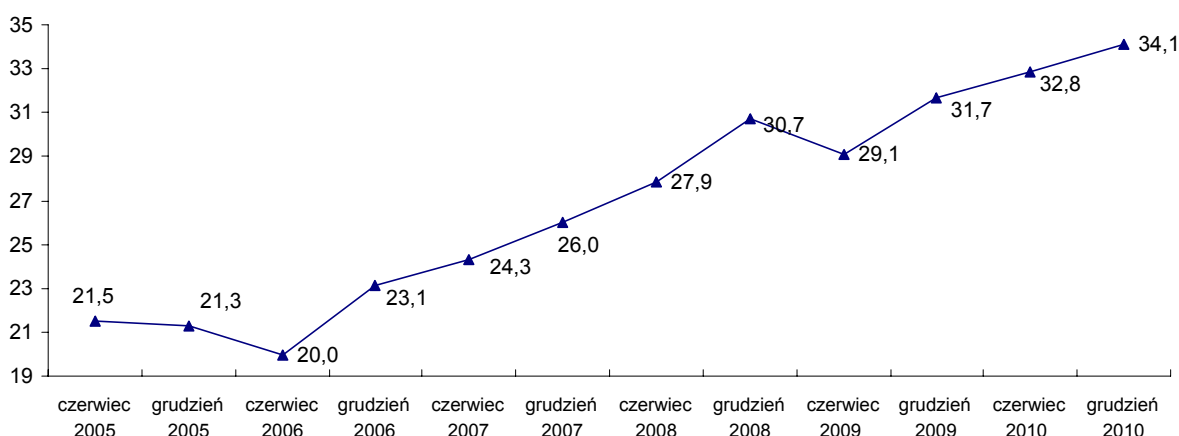
V. POZIOM ROZWOJU OBROTU BEZGOTÓWKOWEGO W POLSCE

Poziom obrotu bezgotówkowego w Polsce jest jednym z najważniejszych mierników rozwoju systemu płatniczego, dlatego DSP od II półrocza 2006 r. włącza to zagadnienie do prezentowanego materiału.

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały trzy podstawowe i najbardziej ogólne wskaźniki rozwoju obrotu bezgotówkowego (liczba rachunków bankowych *a vista* osób fizycznych, średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w ciągu półrocza, udział depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1).

Najbardziej ogólnym z ww. wskaźników jest wskaźnik liczby rachunków bankowych osób fizycznych. Z uwagi na to, że posiadanie rachunku bankowego jest konieczne dla korzystania z instrumentów obrotu bezgotówkowego, wskaźnik ten ma podstawowe znaczenie dla rozwoju systemu płatniczego. Wg danych NBP, liczba rachunków bankowych *a vista* osób fizycznych (bez książeczek oszczędnościowych) od początku 2005 r. kształtuje się następująco:

Wykres 9. Liczba rachunków bankowych *a vista* osób fizycznych (w mln) w okresie 2005 – 2010

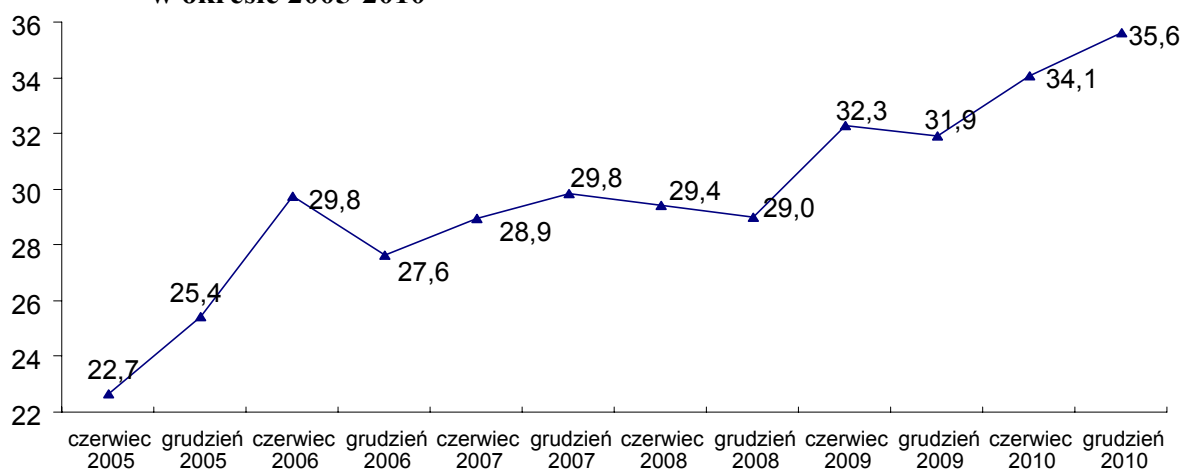


Powyższy wykres wskazuje na dynamiczny wzrost liczby rachunków bankowych, co jest bardzo pozytywną tendencją. Porównanie stanu z czerwca 2006 r. (20 mln) ze stanem z grudnia 2010 r. (34,1 mln) pokazuje wzrost liczby rachunków bankowych o 14,1 mln, czyli o 70,9 %.

W okresie czerwiec – grudzień 2010 r. przyrost liczby rachunków bankowych wyniósł 1,2 mln, czyli 3,8 %. Przyrost liczby rachunków bankowych ma istotne, pozytywne znaczenie z punktu widzenia wzrostu ubankowienia polskiego społeczeństwa oraz ograniczenia wykluczenia finansowego. Zgodnie z wynikami dwóch niezależnych badań, przeprowadzonych przez NBP w 2009 r., udział osób posiadających dostęp do własnego lub wspólnego konta w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej wyniósł 77% - 78%, co stanowi duży wzrost w stosunku do wyników badań przeprowadzonych w latach wcześniejszych (w 2006 r. ubankowienie w Polsce szacowano na 48%, w 2007 r. na 68,4%).

W związku z tym, że samo posiadanie rachunku nie jest jednoznaczne z aktywnym z niego korzystaniem, wskaźnik liczby rachunków bankowych *a vista* osób fizycznych nie jest wystarczający dla przedstawienia ogólnego stanu obrotu bezgotówkowego w Polsce. Dla bardziej precyzyjnego określenia tego stanu wskazane jest pokazanie liczby transakcji bezgotówkowych (zrealizowanych za pośrednictwem poleceń przelewu, poleceń zapłaty, kart płatniczych i czeków) przeprowadzanych średnio na jednym rachunku bankowym, czyli liczby operacji bezgotówkowych podzielonych przez liczbę rachunków bankowych. Wskaźnik ten jest w rzeczywistości wyższy od faktycznej aktywności posiadacza rachunku, ponieważ z ogólnej liczby przelewów realizowanych zarówno w obrocie międzybankowym, jak i międzyoddziałowym, nie ma możliwości wyodrębnienia płatności osób fizycznych od płatności związanych z obrotem gospodarczym. Niemniej jednak takie ujęcie jest przydatne do pokazania obrazu aktywności przeciętnego posiadacza rachunku bankowego i dostarcza kolejnych danych niezbędnych do bardziej precyzyjnego określenia stanu obrotu bezgotówkowego w Polsce. W okresie od czerwca 2005 r. do grudnia 2010 r. liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 10.

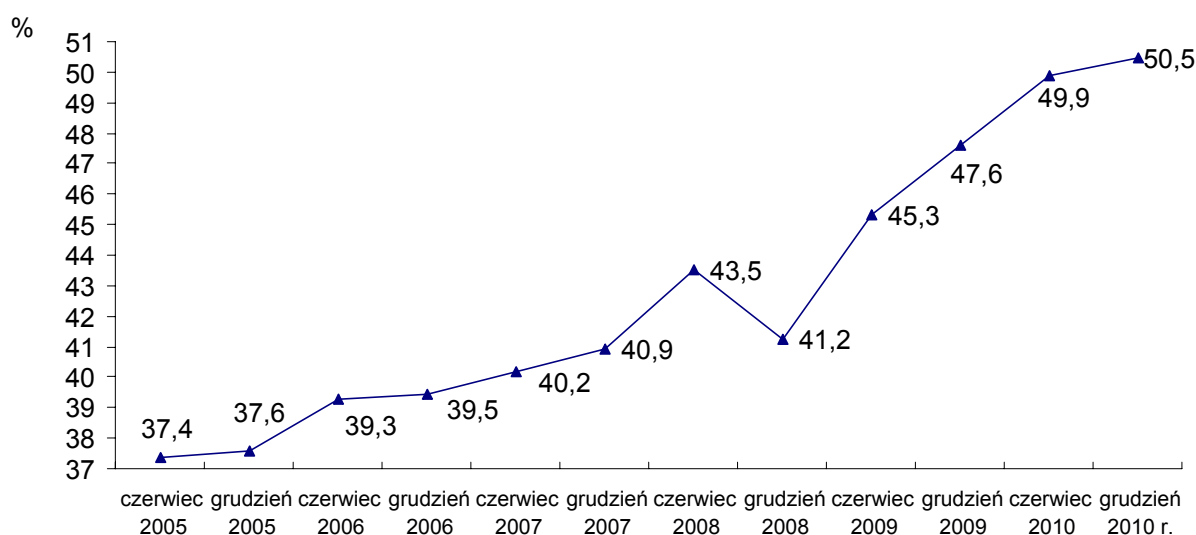
Wykres 10. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie 2005-2010



W II połowie 2010 r. w porównaniu do I półrocza 2010 r. prezentowany wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł z poziomu 34,1 do poziomu 35,6. Oznacza to wzrost o 4,5 %. Zatem wzrostowi liczby rachunków bankowych o 1,2 mln, czyli o 3,8 % (vide wykres 9), towarzyszył wzrost aktywności w przeliczeniu na 1 rachunek. Należy zatem wnioskować, że nie tylko przybyło rachunków bankowych, ale zwiększyła się również aktywność ich posiadaczy.

Trzecim analizowanym parametrem jest udział depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, który obejmuje pieniądź gotówkowy oraz depozyty *a vista*. W omawianym okresie wskaźnik ten przedstawiał się następująco:

Wykres 11. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1



Wskaźnik wielkości udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 wzrósł w okresie II półrocza 2010 r. z 49,9% w czerwcu 2010 r. do 50,5% w grudniu 2010 r., po raz pierwszy w historii przekraczając poziom 50% M1. W okresie objętym powyższym wykresem rysuje się pozytywny trend wzrostu udziału depozytów gospodarstw domowych w M1, wskazując tym samym na spadek ilości gotówki w tym agregacie.

Podsumowując można stwierdzić, że w II półroczu 2010 r. poziom obrotu bezgotówkowego w Polsce, ujęty wg wyżej przedstawionych wskaźników, jest jednak nadal relatywnie niewielki (34,1 mln rachunków, 35,6 transakcji przypadających na jeden rachunek w ciągu półrocza, 50,5% udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1).

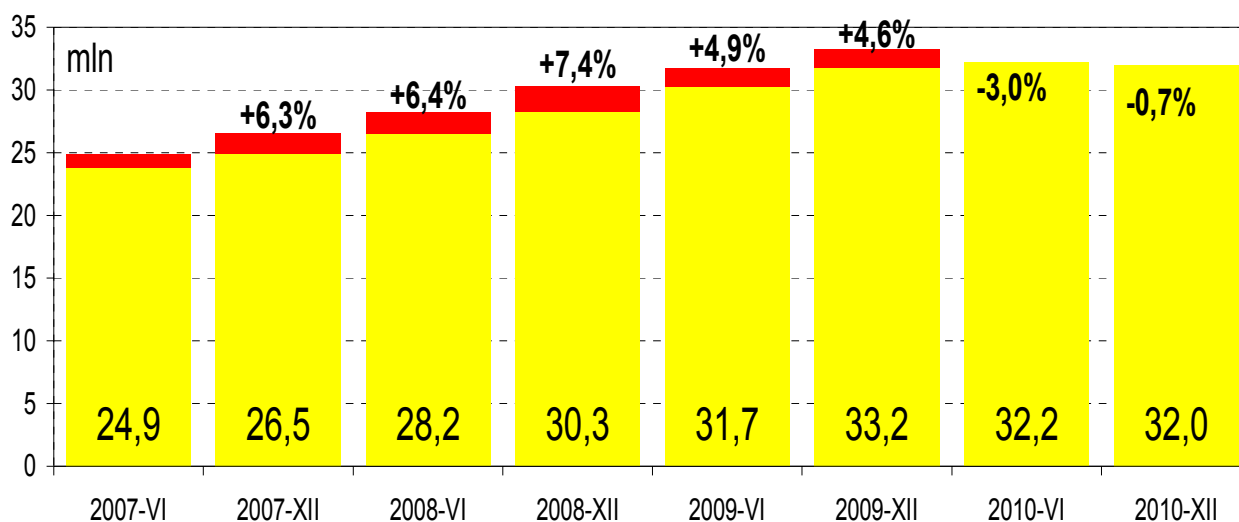
Jednakże bardzo pozytywną tendencją jest to, że we wszystkich powyżej przedstawianych wskaźnikach obserwuje się stały wzrost.

VI. KARTY PŁATNICZE

W II półroczu 2010 r. na rynku kart płatniczych zaszły następujące zmiany:

- 1) Po raz kolejny nastąpił spadek liczby wydanych kart płatniczych. Wg stanu na koniec grudnia 2010 r. na rynku było 32 mln kart wydanych przez banki, co oznacza spadek w ciągu półrocza ich ogólnej liczby o 0,7% (wykres 12).

Wykres 12. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od czerwca 2007 r.

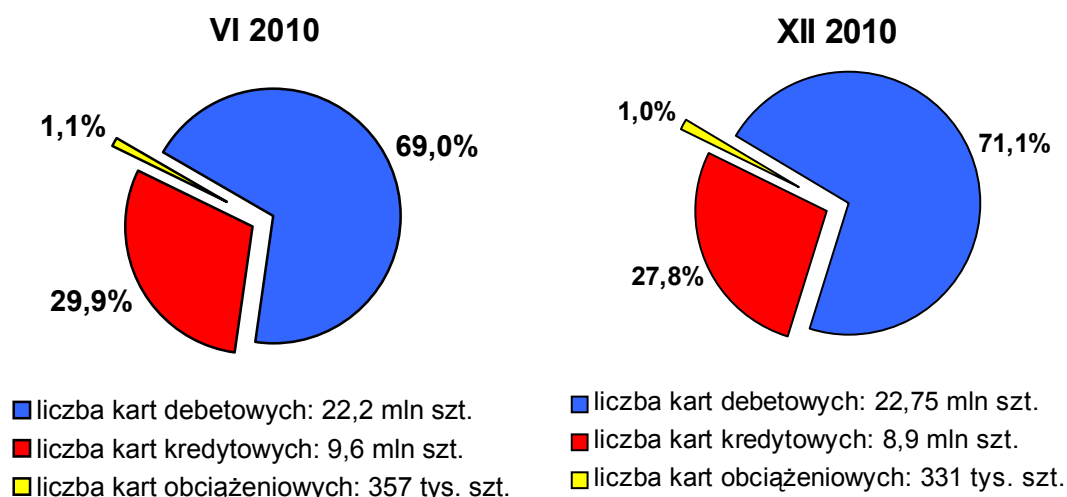


- 2) W II połowie 2010 r. obserwowano utrzymywanie się tendencji spadkowej dotyczącej liczby kart kredytowych (ich liczba była niższa o ponad 720 tys. sztuk, czyli o 7,5%, w porównaniu do czerwca 2010 r.). Jest to głównie wynikiem kontynuowania polityki banków w zakresie wydawania tego rodzaju kart, tzn. zaostrzenia kryteriów ich przyznawania. Klienci niektórych banków poddawani są weryfikacji pod kątem ich zdolności kredytowej, proszeni są o dostarczenie aktualnych zaświadczeń o wysokości dochodów, co z jednej strony zniechęca potencjalnych klientów, którzy nie chcą przechodzić procedury weryfikacji, z drugiej strony banki podejmują decyzje o odmowie wznowienia karty w przypadku stwierdzenia, że klient nie posiada wystarczających dochodów, aby spłacić zadłużenie. Ponadto, przyznane wcześniej limity są często obniżane. W pewnym zakresie tendencja ta wzmagana jest również zamykaniem kart „nieaktywnych” w wyniku weryfikacji baz klientów przeprowadzanych przez niektóre z banków. To zjawisko jest szczególnie widoczne w bankach, które jako kluczowy rynek w strategii sprzedaży wybrały rynek *consumer finance*.

Ponadto klienci, którzy są zainteresowani uzyskaniem kredytu bankowego, sami podejmują decyzje o rezygnacji z dotychczas przyznanych kart kredytowych, w celu zwiększenia swojej zdolności kredytowej.

Udział poszczególnych rodzajów kart w ogólnej liczbie wydanych kart przedstawia wykres 13.

Wykres 13. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec czerwca i grudnia 2010 r.



- 3) Na rynku dominują karty oparte na technologii paska magnetycznego, których udział na koniec grudnia 2010 r. wyniósł 50,1%. Systematycznie rośnie jednak liczba kart w standardzie EMV, które oprócz paska magnetycznego wyposażone są również w mikroprocesor. Na koniec grudnia 2010 r. stanowiły one 49,5% wszystkich kart, natomiast na koniec czerwca 2010 r. ich udział wynosił 34,8%.
- 4) Wzrosła liczba i wartość wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2010 r. kartami zrealizowano 806,6 mln transakcji o wartości 186,2 mld złotych, co oznacza wzrost liczby transakcji w stosunku do I półrocza 2010 r. o 11,4% i wartości transakcji o 8%.
- 5) Na koniec grudnia 2010 r. na rynku było 245,7 tys. terminali POS, co oznacza, że w ciągu poprzednich sześciu miesięcy odnotowano wzrost ich liczby o 4,2%. Według danych przekazanych do NBP przez agentów rozliczeniowych w punktach handlowo-usługowych na terenie kraju dokonano w II półroczu 2010 r. 439,6 mln transakcji bezgotówkowych o łącznej wartości ponad 46,2 mld zł. Oznacza to wzrost liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2010 r. o 12,4% i wzrost wartości transakcji o 16,7%.
- 6) Zaobserwowano również wzrost liczby bankomatów. Na koniec grudnia 2010 r. posiadacze kart mieli dostęp do 16.902 bankomatów na terenie kraju, co oznacza wzrost ich liczby

w porównaniu do czerwca 2010 r. o 4%. Oprócz banków rozwijających własne sieci bankomatów, coraz większą liczbę bankomatów posiadają niebankowi operatorzy, np. Euronet Polska Sp. z o.o., Cash4You (Diebold Poland Sp. z o.o.), eCard S.A, eService S.A. W I półroczu 2010 r. międzynarodowe kartowe organizacje płatnicze działające na terenie Polski zdecydowały o obniżeniu opłaty interchange od transakcji bankomatowych (opłata uzyskiwana przez właściciela bankomatu za transakcję dokonaną przez klienta „obcego” banku). Od 1 kwietnia 2010 r. MasterCard obniżył dotychczasową wysokość opłaty z 3,5 zł do poziomu 1,2-1,6 zł, natomiast VISA od 1 maja 2010 r. obniżyła opłatę z 3,5 zł do 1,3 zł. Decyzje te przyczyniły się do obniżki kosztów banków związanych z udostępnianiem swoim klientom bankomatów innych operatorów, w wyniku czego coraz więcej banków oferuje swoim klientom możliwość bezpłatnego korzystania ze wszystkich bankomatów w Polsce. Z drugiej strony niezależni operatorzy bankomatów, dla których opłata interchange stanowiła główne źródło przychodów, wyrazili negatywne stanowisko wobec tych obniżek, argumentując, że decyzja ta niekorzystnie wpłynie na dalszy rozwój sieci bankomatów w Polsce.

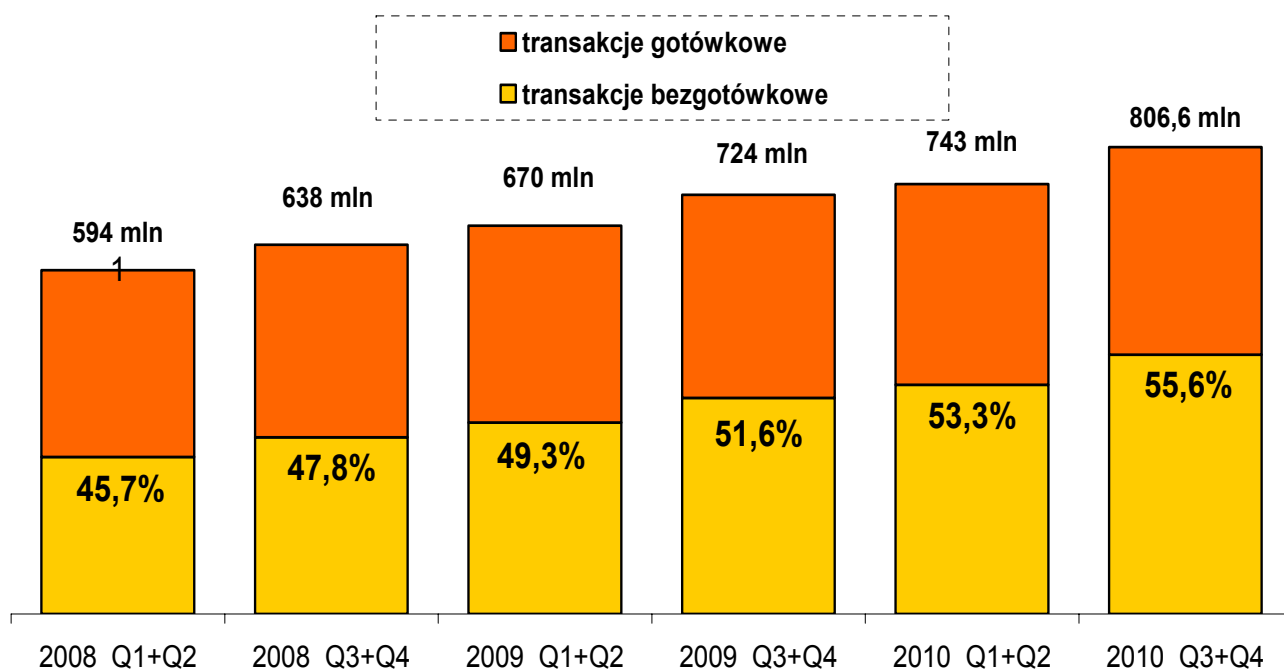
- 7) Systematycznie wzrasta zainteresowanie usługą cash back, która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki w ponad 25 tys. punktów handlowych przy okazji płacenia kartą. W II półroczu 2010 r. dokonano 644,5 tys. transakcji cash back o łącznej wartości 72 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do I półroczu 2010 r. odpowiednio o 20% i 28%. W porównaniu do liczby wypłat z bankomatów (338,7 mln w II półroczu 2010 r.) liczba transakcji cash back stanowi jedynie 0,19% liczby transakcji wypłaty gotówki w bankomatach.

Zasygnalizowane powyżej tendencje wskazują, że rynek kart płatniczych należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się rynków usług bankowych. Zbierane przez NBP dane statystyczne pozwalają stwierdzić, iż pomimo faktu, że nastąpił spadek liczby wydanych kart płatniczych (głównie kart kredytowych), wzrasta liczba i wartość transakcji bezgotówkowych. Według danych przekazanych przez banki, w porównaniu do I półroczu 2010 r., liczba transakcji bezgotówkowych wzrosła o 13,2%, a ich wartość o 16,3%. Zmienia się wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej realizowanej kartą, w II półroczu 2010 r. średnia wartość transakcji wyniosła 108 zł, podczas gdy pięć lat wcześniej, w II półroczu 2005 r., wynosiła 125 zł.

Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2010 r. stanowił 55,6% (wykres 14). Pod względem wartości transakcji udział ten jest mniejszy, gdyż tylko 25,9% całkowitej wartości transakcji

dokonanych kartami płatniczymi stanowiły transakcje bezgotówkowe. W I półroczu 2010 r. wskaźniki te wynosiły odpowiednio 53,3% i 24,8%.

Wykres 14. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.



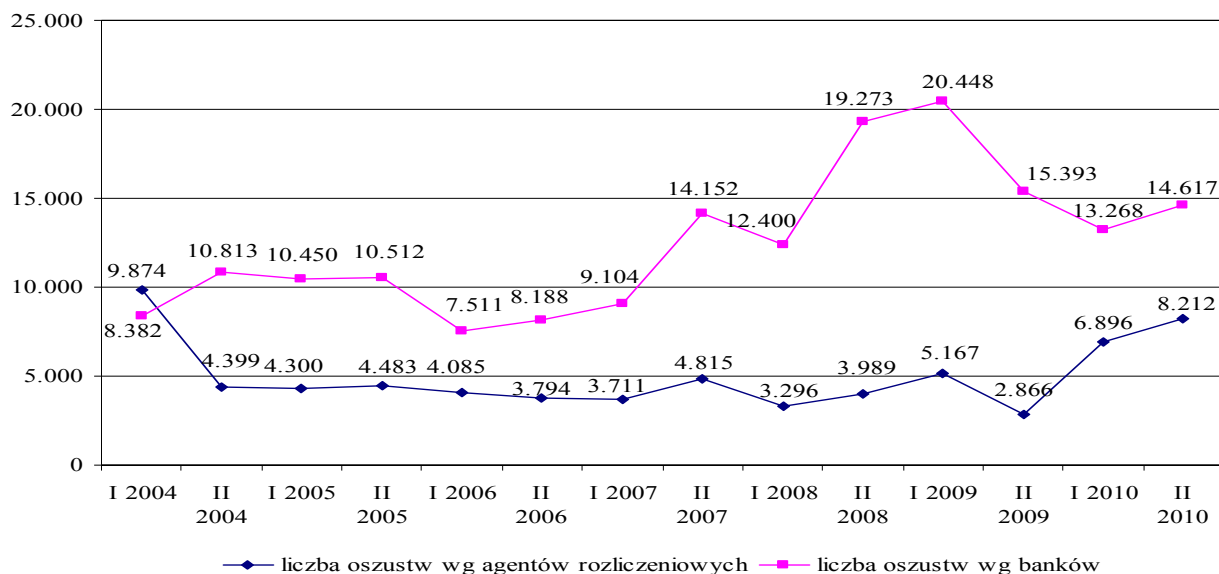
Widoczny jest zatem stały wzrost udziału transakcji bezgotówkowych we wszystkich transakcjach dokonywanych kartami.

VII. OSZUSTWA W ZAKRESIE ROZLICZEŃ PIENIĘŻNYCH PRZEPROWADZANYCH ZA POŚREDNICTWEM BANKÓW

Według danych przekazywanych przez banki, w II półroczu 2010 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 14,6 tys. a wartość 9,0 mln zł. W porównaniu do poprzedniego półrocza liczba takich operacji wzrosła o 10%, a wartość spadła o 5%. Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że dokonano 8,2 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę 6,7 mln zł, co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 19%, a ich wartości o 16%. Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,015 % ogólnej wartości transakcji kartami płatniczymi rozliczanych przez agentów.

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki.

Wykres 15. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2004 – 2010



Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi wraz z PIN-kodem lub kartami sfalszowanymi oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych najbardziej niebezpieczne, choć mało liczne, są oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie stwierdzono 172 takich przypadków w porównaniu do 424 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zmniejszyła się z ok. 29.152 zł do ok. 26.704 zł.

W II półroczu 2010 r. dokonano 11 transakcji oszukańczych z wykorzystaniem czeków, w porównaniu do 10 w I półroczu 2010 r. Z informacji uzyskanych z banków wynika, że transakcje oszukańcze czekami były wynikiem odmowy przez bank zagraniczny zapłaty za czeki wystawione przez klienta banku zagranicznego i przyjęte do inkasa przez polski bank. Powodem odmowy było uznanie czeków za sfalszowane. Straty poniósł klient banku, który przyjął zapłatę tymi czekami.

Na podkreślenie zasługuje fakt braku odnotowania jakichkolwiek incydentów związanych z poleceniem zapłaty od początku funkcjonowania tego produktu, co potwierdza tezę, że jest to bardzo bezpieczny instrument płatniczy.

VIII. DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ NBP W ZAKRESIE NADZORU NAD SYSTEMAMI PŁATNOŚCI ORAZ SYSTEMAMI AUTORYZACJI I ROZLICZEŃ PROWADZONYMI PRZEZ NIEBANKOWYCH AGENTÓW ROZLICZENIOWYCH

Realizowane w II półroczu 2010 r. przez NBP zadania w zakresie nadzoru nad systemami płatności wynikają z przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami oraz z ustawy z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych.

W przedmiotowym okresie sprawozdawczym działania nadzorcze prowadzone przez NBP polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji od operatorów systemów oraz poprzez śledzenie tendencji zarówno pod względem wolumenów, jak i dotyczącym poszczególnych uczestników systemów płatności. Na podstawie danych statystycznych prowadzone były analizy służące identyfikacji wydajności systemów prowadzonych przez NBP oraz ich maksymalnego obciążenia.

W II półroczu 2010 r. w Departamencie Systemu Płatniczego NBP rozpoczęło opracowywanie nowego dokumentu o charakterze wewnętrznym pt. „Raport nadzorczy z systemów SORBNET, SORBNET-EURO i TARGET2-NBP”, który będzie miał charakter cyklicznego, kwartalnego sprawozdania. Raport zawiera informacje na temat bieżących i stałych działań nadzorczych podejmowanych w stosunku do ww. systemów, porównanie rzeczywistych danych m.in. dotyczących średniej i maksymalnej dziennej liczby zleceń zrealizowanych w danym systemie, a także dane dotyczące porównania rzeczywistej dostępności systemów z wymaganiami wydajnościowymi określonymi dla poszczególnych systemów.

Ponadto, poddano ocenie incydenty zakłócające prawidłowe działanie systemów płatności pod kątem przyczyn ich wystąpienia oraz ich skutków na system płatniczy.

Departament Systemu Płatniczego NBP zbierał i analizował również dane statystyczne dotyczące rynku kart płatniczych (dane od wydawców kart płatniczych oraz od agentów rozliczeniowych). Dane te zbierane są na podstawie przepisów ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych oraz odpowiednich rozporządzeń wykonawczych do tej ustawy. NBP zbierał również dane statystyczne na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobu, zakresu i terminów przekazywania przez podmioty uczestniczące w rozliczeniach pieniężnych i rozrachunkach międzybankowych danych niezbędnych do dokonywania przez Narodowy Bank Polski oceny funkcjonowania

rozliczeń pieniężnych i rozrachunków międzybankowych. Podmiotami objętymi przepisami ww. rozporządzenia są spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą w zakresie wykonywania i pośrednictwa w realizowaniu przekazów pieniężnych krajowych i zagranicznych (np. Western Union, MoneyGram), przedsiębiorcy wykonujący działalność gospodarczą polegającą na pośredniczeniu w przyjmowaniu wpłat na rachunki bankowe (np. BillBird S.A., Żabka Polska S.A., PayTel Sp. z o. o., TransKasa itp.).

Dane przekazane przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za II półrocze 2010 r. pokazują, że obecnie funkcjonuje 221 podmiotów, które dysponują siecią 14 753 punktów. W II półroczu 2010 r. przyjęły one 32,3 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 4,3 mld zł. Oznacza to wzrost liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2010 r. o 2%, natomiast wartość transakcji spadła o 1%.

Spadek ogólnej wartości transakcji spowodowany jest głównie przez znaczny spadek obrotów w dwóch firmach należących do największych podmiotów na tym rynku.

Zebrane dane statystyczne wskazują, że zmniejszyła się liczba firm posiadających tylko jeden punkt, natomiast gwałtownie wzrosła liczba punktów przyjmujących wpłaty w dużych firmach takich jak: Billbird S.A. i Żabka S.A. oraz w sieci punktów należących do banków, takich jak TransKasa, Monetia i Wygodne Rachunki. Liczba punktów we wszystkich wymienionych wyżej firmach wzrosła aż o 974, co oznacza rozszerzenie zakresu działania tych firm o nowe punkty lub przejmowanie punktów dotychczas funkcjonujących pod inną marką.

Prawdopodobnie planowane zmiany legislacyjne związane z przygotowanym projektem ustawy o usługach płatniczych pogłębią proces koncentracji rynku.

Wzrost liczby transakcji w analizowanych podmiotach wskazuje, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na opłacanie rachunków przy użyciu gotówki.

IX. SYSTEMY ROZRACHUNKU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

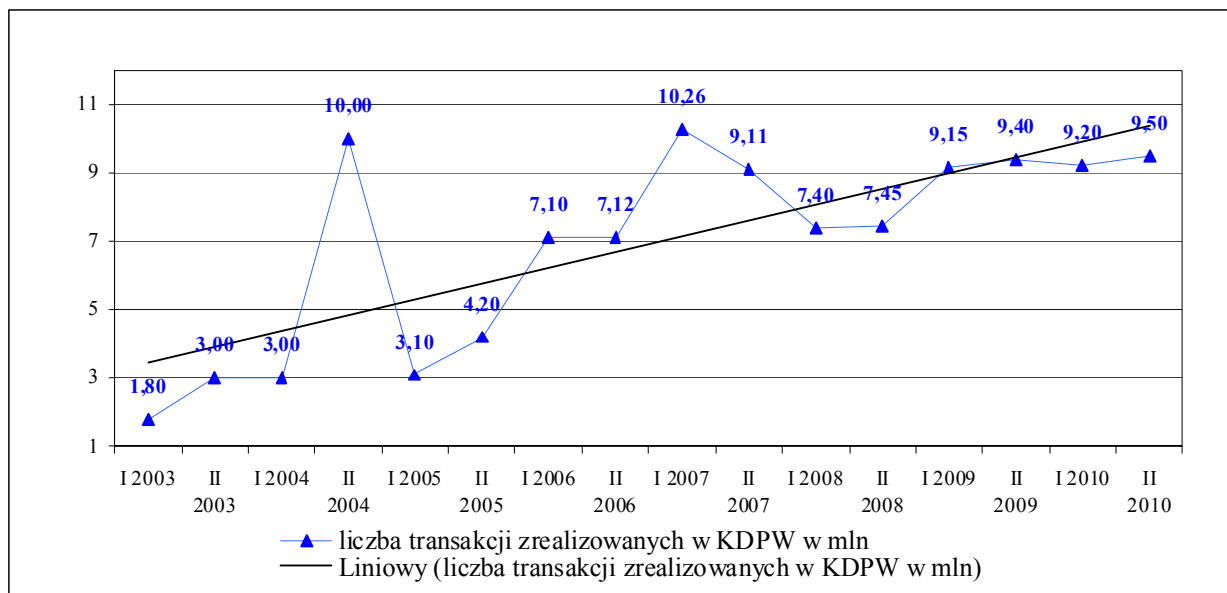
a) System kdpw_stream prowadzony przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

W II półroczu 2010 r. w systemie kdpw_stream prowadzonym przez KDPW S.A. zaszły zmiany w obszarze dotyczącym regulacji. Z dniem 30 września 2010 r. weszły w życie zmiany Regulaminu KDPW dokonane Uchwałą Rady Nadzorczej KDPW S.A. nr 16/391/10 z dnia 27.04.2010 r. zmienionej Uchwałą nr 31/406/10 z dnia 25.06.2010 r. Na podstawie ww. uchwały poszerzony został katalog papierów wartościowych możliwych do rejestrowania

w depozycie papierów wartościowych o papiery wartościowe, które zgodnie z przepisami ustawowymi mogą nie mieć formy dokumentu, tzw. „niepubliczne” papiery dłużne.

W II półroczu 2010 r. KDPW S.A. rozliczył 9,5 mln transakcji na łączną wartość 4,8 bln zł (w I półroczu 2010 r. odpowiednio 9,2 mln transakcji o wartości 3,8 bln zł).

Wykres 16. Liczba transakcji zrealizowanych w KDPW w latach 2003 - 2010



b) Systemy SKARBNET i SEBOP obsługujące Rejestr Papierów Wartościowych

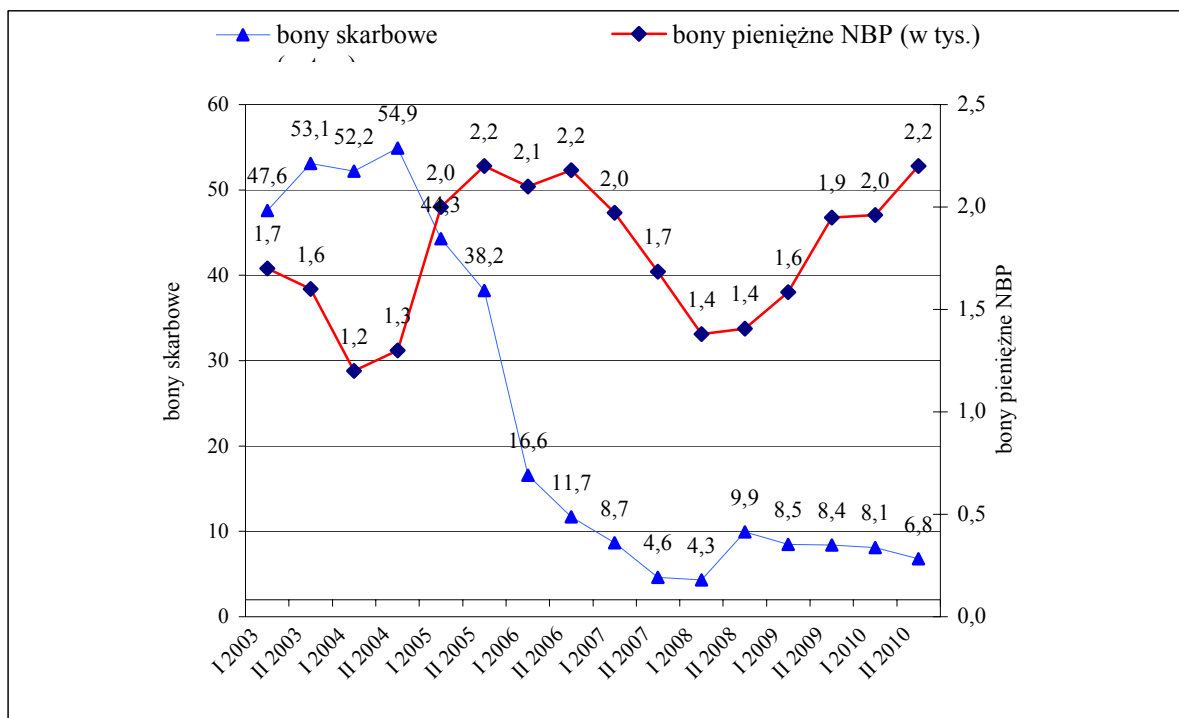
W II półroczu 2010 r. w systemach SKARBNET i SEBOP obsługujących RPW prowadzonym w DOK zaszły zmiany w obszarze dotyczącym regulacji. W dniu 28 grudnia 2010 r. weszły w życie następujące uchwały Zarządu NBP z dnia 23 grudnia 2010 r.:

1. nr 71/2010 w sprawie wprowadzenia „Regulaminu Rejestru Papierów Wartościowych”,
2. nr 72/2010 w sprawie wprowadzenia wzoru umowy w sprawie obsługi przez NBP uczestników przetargów na skarbowe papiery wartościowe oraz obligacje gwarantowane.

Ww. uchwały zostały podjęte w związku z zakończeniem prac nad wdrożeniem II etapu systemu ELBON2, w którym - oprócz istniejącej już możliwości przekazywania ofert na przetargi skarbowych papierów wartościowych i obligacji gwarantowanych - zostały uwzględnione następujące funkcjonalności: przekazywanie ofert i zleceń dotyczących operacji polityki pieniężnej, rynku wtórnego bonów skarbowych i bonów pieniężnych NBP oraz operacji kredytowych.

W omawianym okresie RPW przetworzył 6,7 tys. transakcji bonami skarbowymi o wartości 0,4 bln zł (w I półroczu 2010 r. 8,1 tys. transakcji o wartości 0,5 bln zł) oraz 2,2 tys. transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 4,3 bln zł (w I półroczu 2010 r. 1.961 transakcje o wartości 3,6 bln zł).

Wykres 17. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi zrealizowanych w RPW w latach 2003 – 2010



c) Platforma rozrachunku TARGET2-Securities

W II półroczu 2010 r. przedstawiciele NBP brali udział w prowadzonych w EBC pracach zmierzających do stworzenia systemu TARGET2-Securities (T2S). W założeniu system ten ma być platformą techniczną umożliwiającą scentralizowany na poziomie strefy euro rozrachunek papierów wartościowych w pieniądzu banku centralnego. Istotą projektu jest przeniesienie funkcji rozrachunkowych wykonywanych dotychczas przez centralne depozyty papierów wartościowych na platformę T2S.

W II półroczu 2010 r. Krajowa Grupa Użytkowników (*National User Group*, NUG⁸) projektu T2S – NUG_PL odbyła 2 spotkania (6 września i 14 grudnia 2010 r.). W związku z możliwością udostępnienia do rozrachunku na T2S walut krajów spoza strefy euro, NBP sporządził, w ramach ścisłej współpracy z przedstawicielami polskiego rynku, analizę SWOT dotyczącą udostępnienia złotego jako jednej z walut rozrachunkowych systemu T2S oraz opracował kryteria podjęcia przez NBP decyzji o udostępnieniu złotego do rozrachunku na T2S. Grupa przeprowadziła dyskusję nt. szans i możliwości wykorzystania PLN jako waluty rozrachunkowej na T2S.

Ponadto, w II półroczu 2010 r. toczyły się prace dotyczące trzeciej fazy (*development phase*) budowy systemu T2S mające na celu wypracowanie projektu umowy ramowej (*Framework Agreement*, FWA), która zwiąże umownie centralne depozyty papierów wartościowych z Eurosystemem. Podpisanie tej umowy planowane jest na trzeci kwartał 2011 r.

Równolegle zostały rozpoczęte prace nad kształtem *Currency Participation Agreement* (CPA), tj. umowy o udostępnieniu przez bank centralny spoza strefy euro waluty krajowej do rozrachunku pieniężnego na T2S. Umowa ta będzie podstawowym instrumentem określającym prawa i obowiązki banku centralnego spoza strefy euro w zakresie udostępnienia waluty krajowej do rozrachunku pieniężnego na T2S względem Eurosystemu. W celu opracowania projektu umowy CPA został powołany, przy *T2S Programme Board*, Zespół zadaniowy ds. *Currency Participation Agreement* (*Task Force on CPA*), który rozpoczął swoją działalność spotkaniem w dniu 7 lipca 2010 r. W pracach Zespołu uczestniczą z jednej strony przedstawiciele banków centralnych spoza strefy euro (również 2 osoby reprezentujące NBP), a z drugiej strony przedstawiciele *T2S Programme Board*. Podpisanie CPA planowane jest, podobnie jak w przypadku FWA, na trzeci kwartał 2011 r.

W przypadku obu umów prace w dość znacznym stopniu koncentrują się na ustaleniu odpowiedniej struktury zarządzania platformą T2S w fazie operacyjnej, umożliwiającej zapewnienie równowagi praw i obowiązków Eurosystemu, centralnych depozytów papierów wartościowych, jak też krajowych banków centralnych spoza strefy euro. Przewidywane rozwiązania dotyczące modelu struktury zarządzania T2S po wejściu w życie Porozumienia

⁸ Grupa działa od dnia 26 stycznia 2010 r. W jej skład wchodzi przedstawiciele KDPW S.A., NBP oraz szeroka reprezentacja przedstawicieli rynku kapitałowego. Celem powstania Grupy było umożliwienie udziału środowiska polskiego rynku kapitałowego w realizacji platformy T2S oraz dostosowanie w większym stopniu projektu do potrzeb polskiego rynku kapitałowego.

NUG jest ciałem wspomagającym powstawanie i wdrożenie T2S, stanowiącym forum współpracy między uczestnikami usług w zakresie rozrachunku papierów wartościowych na lokalnym rynku obrotu instrumentami finansowymi. Podstawę prawną tworzenia NUG stanowi decyzja Rady Prezesów EBC z dnia 26 kwietnia 2007 r. przewidująca obligatoryjne utworzenie NUG przez banki centralne strefy euro, jak również fakultatywne utworzenie NUG przez pozostałe banki centralne spoza strefy euro. NUG powołane zostały dotychczas we wszystkich krajach strefy euro, jak też w następujących krajach UE: w Danii, Estonii, na Litwie, w Polsce, Szwecji i Wielkiej Brytanii. Poza UE tego rodzaju grupy powołano w Norwegii i Szwajcarii.

ramowego (*Framework Agreement*) zawartego z CSD oraz Umowy o udostępnieniu waluty (CPA) zostały przedstawione w Nocie Rady Programowej T2S z 18 listopada 2010 r.

X. ZAGADNIENIA PRAWNE DOTYCZĄCE SYSTEMU PŁATNICZEGO

1. Zarządzenie nr 15/2010 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych⁹

Z dniem 2 sierpnia 2010 r. weszło w życie zarządzenie Prezesa NBP nr 15/2010 z dnia 15 lipca 2010 r. w sprawie sposobu numeracji banków i rachunków bankowych, które zastąpiło dwa dotychczas obowiązujące zarządzenia, tj. zarządzenie nr 5/2002 Prezesa NBP z dnia 6 maja 2002 r. w sprawie sposobu numeracji rachunków bankowych prowadzonych w bankach oraz zarządzenie nr 7/2002 Prezesa NBP z dnia 24 maja 2002 r. w sprawie sposobu numeracji banków i ich jednostek organizacyjnych. Podstawową przesłanką wprowadzenia nowego zarządzenia było uproszczenie procesu nadawania numerów banków i ich jednostek organizacyjnych oraz rachunków bankowych, a także dostosowanie przepisów do nowych potrzeb rynkowych zgłaszanych przez banki. Wprowadzono odrębne definicje dla numeru banku i numeru rozliczeniowego, określające ich długość i podstawową zasadę, jaką jest unikatowość, czyli niepowtarzalność nadanego numeru. Odrębne zdefiniowanie pojęć umożliwia przenoszenie numeru likwidowanego banku na inne banki przy zachowaniu numeru rozliczeniowego w wyniku fuzji banków. Zmodyfikowano i doprecyzowano obowiązki banku, m.in. rezygnując z obligatoryjnego udzielania zgody na czasowe wykorzystanie przejętych numerów rozliczeniowych, dając bankom możliwość ich bezterminowego utrzymania, a także bezterminowego wykorzystania numerów rachunków z przejmowanego banku. Ponadto zrezygnowano ze szczegółowego opisu sposobu wyliczania i sprawdzania liczby kontrolnej, odwołując się bezpośrednio do Polskiej Normy PN-F-01102 „Bankowość i pokrewne usługi finansowe – Numer Rachunku Bankowego (NRB) – Elementy i zasady tworzenia”, która tą kwestię określa.

2. Projekt ustawy implementującej do prawa polskiego dyrektywę 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego

W II półroczu 2010 r. kontynuowano prace nad projektem ustawy implementującej do prawa polskiego dyrektywę 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego. W grudniu 2010 r. Ministerstwo Finansów przedstawiło do zaopiniowania kolejny projekt ustawy o usługach płatniczych implementującej do prawa polskiego ww. dyrektywę. W dniu 17 stycznia 2011 r. projekt ustawy o usługach

⁹ Dz. Urz. NBP Nr 9, poz. 9.

płatniczych został przyjęty przez Komitet Stały Rady Ministrów, który rekomendował Radzie Ministrów przyjęcie tego projektu po wcześniejszym uzgodnieniu rozbieżności oraz po uzgodnieniu projektu z Komisją Prawniczą w Rządowym Centrum Legislacji. W związku z powyższym w dniu 18 stycznia 2011 r. w Ministerstwie Finansów odbyło się spotkanie uzgodnieniowe w sprawie rozbieżności dotyczących projektu ustawy o usługach płatniczych zidentyfikowanych podczas posiedzenia Komitetu Stałego Rady Ministrów w dniu 17 stycznia 2011 r. Następnie, w dniach 19-25 stycznia 2011 r. odbyło się posiedzenie Komisji Prawniczej w Rządowym Centrum Legislacji. Kolejnym etapem prac nad ww. projektem będzie przyjęcie go przez Radę Ministrów.

Zważywszy na brak implementacji ww. dyrektywy do polskiego porządku prawnego w wyznaczonym terminie (1 listopada 2009 r.), obowiązujące w Polsce regulacje prawne nie są spójne z regulacjami obowiązującymi w krajach, które tę dyrektywę już wdrożyły, co powoduje problemy np. w przypadku kosztów dotyczących przelewów transgranicznych nominowanych w euro. Polska jest jedynym krajem w UE, który nie wdrożył ww. dyrektywy.

3. Projekt ustawy o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi

Ministerstwo Finansów przekazało w sierpniu 2010 r. do konsultacji międzyresortowych rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Celem przepisów tego projektu jest wprowadzenie do polskiego porządku prawnego instytucji rachunku zbiorczego. Odnosząc się do ww. projektu, NBP wyraził stanowisko wskazujące, że wprowadzenie instytucji rachunków zbiorczych do polskiego porządku prawnego jest z punktu widzenia NBP w szczególności uzasadnione koniecznością usunięcia dotychczasowych barier prawnych dla sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania tworzonej przez Europejski Bank Centralny paneuropejskiej wielostronnej platformy rozrachunku papierów wartościowych T2-Securities.

4. Implementacja do prawa polskiego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/44/WE¹⁰ z dnia 6 maja 2009 r. zmieniającej dyrektywę 98/26/WE w sprawie zamknięcia rozliczeń w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych oraz dyrektywę 2002/47/WE w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych w odniesieniu do systemów powiązanych i do wierzytelności kredytowych

Dyrektywa 2009/44/WE weszła w życie w czerwcu 2009 r. i powinna zostać wdrożona do polskiego systemu prawnego do dnia 30 grudnia 2010 r. Przepisy implementujące tę dyrektywę do prawa polskiego powinny być stosowane od dnia 30 czerwca 2011 r.

¹⁰ Dz.U.UE L 146 z 10.6.2009, str. 37 i n.

W II półroczu 2010 r. w ramach NBP zakończono prace nad projektem zapisów ustawy implementującej ww. dyrektywę w części dotyczącej zmian dyrektywy 98/26/WE i następnie projekt ten przekazano do Ministerstwa Finansów, w którym prowadzone są prace nad opracowaniem całościowego projektu aktu prawnego implementującego dyrektywę 2009/44/WE. Po zakończeniu tych prac Ministerstwo rozpocznie właściwy proces legislacyjny nad projektem ustawy wdrażającej do prawa polskiego ww. dyrektywę.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (EMD II)

EMD II weszła w życie z dniem 30 października 2009 r. i powinna zostać wdrożona do polskiego porządku prawnego do dnia 30 kwietnia 2011 r. Głównym celem tej dyrektywy jest likwidacja przeszkód we wchodzeniu na rynek oraz ułatwienie podejmowania i prowadzenia działalności w zakresie emisji pieniądza elektronicznego instytucjom pieniądza elektronicznego. EMD II docelowo uchyli dyrektywę 2000/46/WE, której przepisy zostały zaimplementowane w ustawie z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych.

W II półroczu 2010 r. w ramach Ministerstwa Finansów prowadzone były prace nad przygotowaniem projektu aktu prawnego wdrażającego do prawa polskiego EMD II.

6. Inicjatywy regulacyjne UE w zakresie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

a) Projekt dyrektywy w sprawie harmonizacji prawa papierów wartościowych (*Securities Law Directive*)

Projekt dyrektywy w sprawie harmonizacji prawa papierów wartościowych (*Securities Law Directive*) ma na celu ujednoczenie podstawowych pojęć służących definiowaniu praw z papierów wartościowych zapisanych na rachunkach prowadzonych przez pośredników finansowych w różnych państwach członkowskich UE.

W okresie listopad – grudzień 2010 r. Komisja Europejska przeprowadziła, wobec znaczącej różnicy poglądów wyrażanych przez państwa członkowskie, konsultacje w sprawie ww. projektu dyrektywy.

b) Projekt rozporządzenia wspólnotowego w sprawie infrastruktury rynku kapitałowego (*European Market Infrastructure Regulation, EMIR*)

We wrześniu 2009 r. przywódcy państw grupy G-20 uzgodnili podczas szczytu w Pittsburghu, że: „Najpóźniej do końca 2012 r. wszystkie zestandaryzowane kontrakty dotyczące instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym powinny

być przedmiotem obrotu na giełdach lub, w stosownych przypadkach, elektronicznych platformach obrotu oraz powinny być rozliczane poprzez partnerów centralnych. Informacje o kontraktach dotyczących instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym powinny być przekazywane do repozytoriów transakcji. Kontrakty rozliczane poza systemami partnerów centralnych powinny podlegać wyższym wymogom kapitałowym.”. Rada Europejska potwierdziła w dniu 2 grudnia 2009 r. potrzebę dużo skuteczniejszego ograniczania ryzyka kredytowego kontrahenta oraz znaczenie zwiększania przejrzystości, skuteczności i integralnością transakcji na instrumentach pochodnych. W rezolucji z dnia 15 czerwca 2010 r. „*Rynki instrumentów pochodnych: przyszłe działania polityczne*” Parlament Europejski wezwał do obowiązkowego rozliczania i zgłaszania instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym.

Odpowiedzią Komisji Europejskiej na powyższe wnioski jest projekt rozporządzenia wspólnotowego w sprawie infrastruktury rynku kapitałowego (European Market Infrastructure Regulation, EMIR). Projekt ten został po raz pierwszy opublikowany w celach konsultacyjnych na stronach Komisji Europejskiej w dniu 15 września 2010 r. Z faktem tym wiązało się rozpoczęcie oficjalnych prac legislacyjnych, których celem ma być uchwalenie ww. rozporządzenia.

Zgodnie z propozycjami Komisji Europejskiej, wystandaryzowane (tj. spełniające określone z góry kryteria kwalifikowalności, takie jak wysoki poziom płynności) pozagiełdowe instrumenty pochodne będą musiały być rozliczane za pośrednictwem partnerów centralnych (CCP). CCP są podmiotami, które pośredniczą między stronami danej transakcji i w ten sposób stają się „kupującym dla każdego sprzedającego” i „sprzedającym dla każdego kupującego”. EMIR powinien zatem doprowadzić do zwiększenia bezpieczeństwa poprzez ograniczenie ryzyka kontrahenta (czyli ryzyka straty w wyniku nieuiszczenia płatności w terminie przez jedną ze stron).

Wobec początkowego zamiaru Komisji, aby treścią EMIR objąć jedynie derywaty z rynku OTC, projekt rozporządzenia nt. infrastruktury rynkowej rozszerzono o wszystkie instrumenty pochodne, tj. zarówno z rynku regulowanego jak i OTC. W konsekwencji projekt przewiduje skoncentrowanie rozliczania wystandaryzowanych instrumentów pochodnych z rynku regulowanego oraz rynku OTC w ramach podmiotów pełniących funkcję CCP (*Central Counterparty*) oraz wprowadzanie obowiązku raportowania transakcji derywatami z rynków OTC do centralnych repozytoriów danych (*trade repositories*, TR). Organy regulacyjne w UE będą miały dostęp do tych repozytoriów, co pozwoli im na uzyskanie lepszego przeglądu zobowiązań umownych i wczesne wykrycie potencjalnych problemów takich jak kumulacja ryzyka. Jednocześnie nowy Europejski Organ Nadzoru nad Giełdami i Papierami

Wartościowymi (ESMA) będzie odpowiedzialny za nadzór nad repozytoriami transakcji oraz ich rejestrację.

c) Projekt rozporządzenia w sprawie depozytów papierów wartościowych

W II półroczu 2010 r. Komisja Europejska przygotowała dokument w sprawie regulacji centralnych depozytów papierów wartościowych (*Legislation on CSDs*). W wyniku prowadzonych prac w tym obszarze powstał również kolejny Dokument Dyskusyjny Komisji Europejskiej Nr 3 w sprawie reguł przewodnich przyszłej regulacji centralnych depozytów papierów wartościowych (*Member States Working Group 3rd Discussion Paper of the Services of the Directorate-General Internal Market and Services – legislation on CSDs – Guiding principles of a future legislation*), do którego NBP zgłosił uwagi związane z koniecznością zapewnienia odpowiedniego reżimu nadzoru ostrożnościowego nad centralnymi depozytami papierów wartościowych świadczącymi usługi transgranicznie.

Wskazane wyżej inicjatywy znacząco rozbudują prawodawstwo UE w zakresie rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych, służąc przewyższeniu obecnych barier prawnych dla transgranicznego wymiaru usług posttransakcyjnych, w tym uzupełnieniu dotychczas fragmentarycznych regulacji w powyższym zakresie.

7. Konsultacje Komisji Europejskiej dotyczące dokumentu „Consultation on access to a basic payment account”

W II półroczu 2010 r. konsultowany był dokument z 6 października 2010 r. „Consultation on access to a basic payment account” przygotowany przez Dyрекcyję ds. Rynku Wewnętrznego Komisji Europejskiej (Directorate General Internal Market and Services). Komisja przedstawiła w nim podstawowe założenia w ramach wstępnych prac legislacyjnych nad przyszłą regulacją unijną w zakresie powszechnego dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. Powszechna dostępność została zdefiniowana poprzez kryterium miejsca zamieszkania na terenie Unii Europejskiej, tj. założono, że każda osoba mająca miejsce zamieszkania na terenie UE, bez względu na narodowość, powinna mieć prawo do założenia i korzystania z rachunku podstawowego. Uprawnienie takie miałyby objąć również osoby bez stałego wynagrodzenia, z niskimi dochodami, obciążone negatywną historią kredytową oraz niezależnie od poziomu zadłużenia, sytuacji indywidualnej, a także ewentualnego wcześniejszego bankructwa. Zaproponowano następujące funkcje rachunku podstawowego: możliwość otwarcia i zamknięcia rachunku, możliwość odbierania, transferu oraz wypłaty i wypłaty środków (drogą elektroniczną i tradycyjną); a także usługę karty debetowej pozwalającej na wypłatę środków oraz dokonywanie płatności elektronicznych. Zaznaczono,

że dostęp do kredytów (w tym również do karty kredytowej) nie będzie mieścił się w zakresie funkcjonalności rachunku podstawowego. Rachunek podstawowy miałby być dostępny za „rozsądną cenę” („reasonable cost”). W konsultacjach tego dokumentu wziął udział NBP, który w swoim stanowisku zwrócił uwagę na to, że zapewnienie dostępności do rachunku płatniczego powinno stanowić tylko część bardziej kompleksowych działań, jakie należy podjąć, aby skutecznie zwalczać zjawisko wykluczenia finansowego. Przedstawiono wyniki przeprowadzonego przez NBP badania, z których wynika, że nawet zapewnienie możliwości darmowego założenia i korzystania z rachunku bankowego nie zawsze prowadzi do zmniejszenia ww. zjawiska. Zaznaczono, że konieczne jest opracowanie i prowadzenie znacznie szerszej polityki obejmującej nie tylko działania legislacyjne, ale również poprawę infrastruktury płatniczej i, co wydaje się najważniejsze, również rzetelną akcją edukacyjną w tym zakresie. Jako przykład kompleksowego ujęcia problemu oraz propozycję jego rozwiązania NBP wskazał Komisji Europejskiej projekt „Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2010-2013”, przekazując jednocześnie omówienie najważniejszych elementów jego treści.

XI. POZOSTAŁE DZIAŁANIA DOTYCZĄCE SYSTEMU PŁATNICZEGO

1. Prace nad projektem „Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2010-2013”

W II połowie 2010 r. nadal trwały prace nad ostatecznym kształtem „Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2010-2013”. Na kolejnym etapie prac projekt Programu został pozytywnie zaopiniowany przez Ministra Rozwoju Regionalnego pod względem zgodności Programu ze średniookresową strategią rozwoju kraju, zaś w dniu 5 sierpnia 2010 r. Program został przyjęty przez Komitet Rady Ministrów ds. Informatyzacji i Łączności.

W październiku 2010 r. Program został skierowany na Komitet Stały Rady Ministrów, gdzie uzyskał pozytywną opinię. Przyjęcie Programu jako dokumentu rządowego planowane było najpóźniej na koniec 2010 r. Niestety, ze względu na wydłużające się m.in. prace związane z uzgodnieniami po KSRM, Program nie został przyjęty do końca 2010 r.

Program był przedmiotem wstępnej dyskusji na Posiedzeniu Rady Ministrów w styczniu 2011 r., po którym zdecydowano o zmianie jego tytułu na „Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2011-2013”. Obecnie, po dokonaniu poprawek wynikających z wyników ww. dyskusji, projekt jest przygotowywany do przyjęcia przez Radę Ministrów.

2. Organizacja konferencji na temat wykluczenia finansowego

W dniu 13 grudnia 2010 r. w NBP została zorganizowana konferencja - pod hasłem „Dostępne finanse” - poświęcona zagadnieniu wykluczenia finansowego, którego ograniczenie jest ważnym celem „Programu rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2010-2013”. Ponieważ wykluczenie finansowe jest jednym z elementów składających się na wykluczenie społeczne, konferencja wpisła się w jeden z głównych problemów wskazywanych przez Komisję Europejską, która ogłosiła rok 2010 „Europejskim rokiem walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym”. Konferencja była tłumaczona na język migowy oraz transmitowana w Internecie, materiały informacyjne udostępniono również w alfabecie Braille’a. W jej trakcie przedstawiciele różnych środowisk (rządu, sektora bankowego, samorządów i organizacji społecznych), prawdopodobnie po raz pierwszy zebrani w gronie pozwalającym na kompleksowe podejście do zjawiska wykluczenia finansowego, przedstawili wyniki badań i dane statystyczne, wymienili poglądy, zarysowały się także propozycje rozwiązań. Konferencja wzbudziła duże zainteresowanie mediów i spowodowała, że w prasie pojawiło się wiele wzmianek i artykułów inspirowanych poruszonymi na niej tematami.

Materiał opracowali:

Agnieszka Zdzeszyńska

Krzysztof Freliszek

Alina Damińska

Anna Kalinowska-Piech

Robert Klepacz

Małgorzata Kopańska

Barbara Kozińska

Radosław Krawczyk

Radosław Łodyga

Paweł Łysakowski

Hanna Majewska

Piotr Maziarz

Ewa Ozdzeńska

Paweł Smaga

Maciej Szymański